

FoU-RAPPORT

Taushet er ikke det samme som samtykke

Evaluerings av Trøndelag fylkeskommunes arbeid med samisk

Ingvill Bjørnstad Åberg
Majken Paulsen

Nord universitet
FoU-rapport nr. 102
Bodø 2024

Taushet er ikke det samme som samtykke

Evaluerings av Trøndelag fylkeskommunes arbeid med samisk

Ingvill Bjørnstad Åberg
Majken Paulsen

Nord universitet
FoU-rapport nr. 102
ISBN 978-82-7456-871-6
ISSN 2535-2733
Bodø 2024

[Creative Commons Navngivelse](#) (CC BY)

Dekangodkjenning

Tittel Taushet er ikke det samme som samtykke. Evaluerings av Trøndelag fylkeskommunes arbeid med samisk.	Offentlig tilgjengelig Ja	Publikasjonsnr. 102
	ISBN 978-82-7456-871-6	ISSN 2535-2733
	Antall sider og bilag 47 + 15	
Emneord Samisk råd Saemien raerie Trøndelag fylkeskommune	Keywords Sami council Trøndelag county municipality	
Forfatter(e)/prosjektmedarbeider(e) Ingvill Bjørnstad Åberg Majken Paulsen	Prosjekt Evaluerings av Saemien raerie	
Oppdragsgiver(e) Trøndelag fylkeskommune	Oppdragsgivers referanse	
Alle FoU-rapporter/ arbeidsnotat skal utstyres med en Creative Commons (CC)-lisens, som definerer betingelsene for gjenbruk. Lisensene krever at opphavspersonen navngis og at endringer indikeres. Kryss av for valgt lisens (obligatorisk): ☒ <u>Navngivelse/CC BY</u> Den mest åpne/standard open access-lisensen som tillater ubegrenset gjenbruk ☐ <u>Navngivelse-Del på samme vilkår/CC BY-SA</u> Nye arbeid må ha samme lisens som det opprinnelige arbeidet ☐ <u>Navngivelse-Ingen bearbeidelse/CC BY-ND</u> Ved bearbeidning av materialet, kan det nye materialet ikke deles		
Prosjektansvarlig (navn/sign.) <i>Ingvill B. Åberg</i>		
- Publikasjonen er vurdert etter gjeldende vitenskapelige standarder, nasjonale forskningsetiske retningslinjer, samt retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved Nord universitet. - Det foreligger ikke egeninteresser/situasjoner som er egnet til å påvirke vurderingen av innholdet i denne publikasjonen, f. eks. økonomiske interesser i publikasjonens tema. Intern kvalitetssikrer utpekt av dekan (navn/sign.) <i>Leiv Sem</i>		
Dato 20.12.2023	Dekan (navn/sign.) <i>[Signature]</i>	

Forord

Vi vil starte med å takke dem som har delt sine perspektiver og innspill med oss mens vi arbeidet med denne rapporten. Rapporten er et produkt av våre fortolkninger av deres innspill, og slikt fortolkningsarbeid innebærer alltid en risiko for å gjengi deres innspill på måter dere ikke kjenner dere igjen i. Vi håper alle som har bidratt kjenner seg rettmessig gjengitt og ivaretatt.

Vi som samfunn står overfor et veiskille i hvordan vi håndterer vårt felles ansvar for å berge samisk kultur, næringsdrift, språk og samfunnsliv, og kompensere for urett som har blitt begått fra majoritetsnorsk side mot det samiske folket. Vi forfatterne ønsker å ramme inn dette som et ansvar som angår oss alle, som vi alle må ta stilling til, og dette kan omsettes i konkrete handlinger. Vårt mål med denne rapporten er ikke bare å gi et kunnskapsgrunnlag og en anbefaling. Vi håper at den også kan bidra til perspektivutvidelse, nytenking, og ikke minst nybrotsarbeid i fylkeskommunens og det samiske samfunnets arbeid sammen.

Innhold

FORORD	III
INNHold.....	IV
SAMMENDRAG	VI
INNLEDNING	1
1 SAEMIEN RAERIE	3
2 TEORETISKE INNGANGER	5
2.1 KOLONISERING OG POSTKOLONIALE ØYEBLIKK	5
2.2 EN NASJONAL FORTELLING OG FORESTILLING OM LIKHET	7
2.3 SAMISK MERARBEID.....	9
3 SPØRREUNDERSØKELSEN	10
3.1 METODE	10
3.2 OM DELTAKERNE	10
3.3 VERDIEN AV SAEMIEN RAERIE	13
3.4 VIKTIGE SAKER.....	14
3.5 HVA SKULLE DU ØNSKE AT SAEMIEN RAERIE JOBBET MER MED?	15
3.6 ORGANISERING AV MØTENE	16
3.7 HVEM EIER SAEMIEN RAERIE?	18
3.8 SAMLET VURDERING OG AVSLUTTENDE SPØRSMÅL.....	19
3.9 OPPSUMMERING AV SPØRREUNDERSØKELSEN	22
4 DYBDEINTERVJUER.....	24
4.1 METODE	24
4.2 VERDIEN AV Å MØTES	25
4.3 UTFORDRINGER	26
4.4 FORSLAG TIL ENDRING.....	33
5 VEIEN VIDERE FOR SAEMIEN RAERIE	37
6 SAMISK KOORDINERINGSGRUPPE.....	38
6.1 ORGANISERING AV SAMISK KOORDINERINGSGRUPPE	38
6.2 METODE	39
6.3 RESULTATER OG ANALYSE	40
7 AVSLUTNING	43
REFERANSER	45
VEDLEGG	47

Sammendrag

Denne rapporten er resultatet av et oppdragsarbeid som Samisk senter ved Nord universitet og Nordlandsforskning har utført for Trøndelag fylkeskommune. Oppdraget gikk ut på å kartlegge fylkeskommunens arbeid med samiske saker, med særlig fokus på Saemien raerie, Samisk råd. Undersøkelsen er gjennomført som en kartlegging av Saemien raerie, og fylkeskommunens koordineringsgruppe for samisk.

Undersøkelsen av Saemien raerie viser noen klare, om enn ikke entydige, signaler. På den ene siden kommer det til uttrykk at rådet oppleves som et svært verdifullt og viktig organ. Alle medlemmene vi har intervjuet, uttrykker at Saemien raerie har verdi som informasjonskanal, og at rådet bidrar til dialog mellom det samiske samfunnet og fylket og mellom det samiske samfunnet og andre aktører som også deltar i Saemien raerie. Nytt av nettverksbygging, og nødvendigheten av å ha et organ som kan omsette interesser til politikk, blir framhevet. På den andre siden blir det trukket fram hindringer for deltagelse, vanskeligheter, og en opplevelse av ikke å være likeverdige parter i rådet. Det stilles spørsmål ved gjennomslagskraften rådet har. Hvordan deltakerne opplever rådets relevans varierer, og framstår som påvirket av hvilken sektor man tilhører.

Videre etterlyses en sterkere fellesskapsorientering og større rom for samiske perspektiver i flere av intervjuene. Det kommer tydelig til uttrykk et opplevd skille mellom det samiske samfunnet og majoritetssamfunnet. Dette erfares på ulikt vis av deltakerne. Noen trekker fram viktigheten av å ha aktører som fungerer som oversettere mellom det samiske samfunnet og offentlige strukturer, og peker på rådet som en vellykket arena for slik oversettervirksomhet. Andre er mer kritiske, og gir uttrykk for avstand mellom rådet og samiske virkeligheter, og at møtestrukturen oppleves som en majoritetsdominert praksis. Det gis også uttrykk for at møteformatet med rask saksgang og korte innlegg ikke åpner for kunnskap de kunne ønske å få formidlet om samiske erfaringer og perspektiver.

Det framstår tydelig for oss at Saemien raerie har en vei å gå for å klare utfordringen med å bryte på avstanden mellom samiske og majoritetsnorske representanter og praksiser. Dette kan skyldes at majoritetsnorske aktører ikke er bevisst, eller ser at samiske og majoritetsnorske aktører bringer med seg ulike perspektiver og erfaringer inn i rådet, og hva dette vil kreve å imøtekomme.

Forslag som kommer fram i intervjuene er rullerende vertskap og møteledelse, og at man kan arrangere noen av møtene på «samisk grunn» hvor de samiske aktørene er på hjemmebane, og de andre er på besøk. Et konkret forslag her er å holde møtene utendørs.

Når det gjelder fylkeskommunens koordineringsgruppe for samisk, framholdes det at gruppa oppleves nyttig og verdifull for å ivareta fylkeskommunens forpliktelser for samisk. Samtidig etterlyses det en bredere forankring ut i seksjonene, tydeliggjøring av mandatet for gruppa, og avklaring av rollene og ansvaret til gruppas medlemmer.

Innledning

Trøndelag fylkeskommune utlyste 09.11.2022 et oppdrag om å evaluere fylkeskommunens strukturer i arbeidet med Samisk, med spesiell vekt på Saemien raerie, samt utarbeide forslag til videre organisering av Saemien raerie i kommende politiske periode, fra høsten 2023. Utlysningen ble besvart av Senter for samisk og urfolksstudier ved Nord universitet, i samarbeid med Nordlandsforskning.

Utlysningsteksten formulerer spesielt en opplevd utfordring knytta til deltagelse fra samiske organisasjoner i Saemien raerie, og et ønske om at Saemien raerie utvikler seg som et slagkraftig og relevant råd med påvirkning på politikktutforminga i fylkeskommunen.

Vi har avgrenset oppdraget på følgende måte:

1. Evaluering av Saemien raerie
2. Tanker om veien videre for Saemien raerie
3. Evaluering av fylkeskommunens koordineringsgruppe for samisk

Rapporten er bygget opp med to hoveddeler: Rapporten har to hoveddeler, der kapittel 1-5 omhandler Saemien raerie, og kapittel 6 omhandler samisk koordineringsgruppe. Hver del vil redegjøre for metode, funn, analyse og respondentenes egne forslag til endringer. I tillegg har vi i Del 1 inkludert et kapittel som redegjør for hvordan vi anvender sentrale teoretiske begreper.

Arbeidet med evalueringen og rapporten har vært ledet og utført av Ingvill B. Åberg, førsteamanuensis ved fakultet for lærerutdanning, kunst- og kulturfag ved Nord universitet, og av Majken Paulsen, seniorforsker ved Nordlandsforskning. Begge har deltatt i datainnsamlingen. Åberg har hatt hovedansvaret for å skrive ut de kvalitative intervjuene, og Paulsen har hatt hovedansvaret for å skrive ut resultatet av spørreundersøkelsen. Begge har bidratt med innhold til rapportens øvrige deler.

I oppdragsskrivet var det formulert en forventning om at vi tar kontakt med alle medlemmer og observatører i Saemien raerie. Alle (med unntak av rådets sekretær) har vært kontaktet, men innenfor rammene for oppdraget har det ikke vært mulig å følge opp invitasjonene i den utstrekning at vi har fått respons fra alle. Rapporten må leses med de begrensninger dette gir.

Videre skaper både tidsrammen og kostnadsrammen for oppdraget begrensninger i evalueringens og rapportens omfang og dybde. En sentral avgrensing vi har valgt å gjøre, er å fokusere mest på de involvertes perspektiver – deres opplevelser av verdien av strukturene, utfordringer, potensiale og forslag til endringer – og mindre på Saemien raeries og samisk koordineringsgruppes historikk og organiseringsstruktur. Ut av dette kommer det ikke entydige konklusjoner eller tydelige råd om organisatoriske endringer. Det kommer likevel mange betraktninger som vi håper kan danne grunnlag for en videre diskusjon om Saemien raeries og samisk koordineringsgruppes framtidige struktur og funksjon.

For å forstå arbeidet i samisk råd, er det helt nødvendig å sette det i en større samfunnskontekst. Det nasjonale nyhetsbildet har denne våren vært preget av debatten omkring vindkraftutbygginga på Sør-Fosen. I februar 2023 okkuperte samiske aksjonister og naturvernere Olje- og energidepartementets lokaler i fire dager for å demonstrere mot

regjeringens manglende oppfølging av den da 500 dager gamle dommen i høyesterett som fastslo at utbyggingen strider med menneskerettighetene¹.

1. juni ventes rapporten fra den regjeringsoppnevnte Sannhets- og forsoningskommisjonen, som siden 2018 har arbeidet med å kartlegge konsekvensene av fornorskingspolitikken overfor samer, kvener og skogfinner. Kommisjonens leder Dagfinn Høybråten har varslet at rapporten legger grunnlag for et omfattende oppgjør med fornorskingen. Dette er bare to av flere mulige illustrasjoner på det vi ser som en pågående bevegelse i den offentlige debatten, og et mulig tidsskifte i hvordan det offentlige Norge forholder seg til samiske spørsmål.

Vi mener alle, også norsk offentlig forvaltning, må ta innover seg at samfunnet står overfor et grunnleggende oppgjør med fornorskingen av samene, både historisk og nåtidig. Målet er forsoning, men forsoning skjer ikke av seg selv, eller ved at samene «forsoner seg» med fortiden – det forutsetter aktivt handlende majoritetsnorske aktører.

Kvifor skal eg plage deg med mi sanning?

Kvifor kan eg ikkje berre halde kjeft og vere takksam for alt Noreg har gjort for meg?

Eg vart beden om å skrive sanninga. For vi skal visst forsonast.

Forsoning, sa du? Eg har ei kjensle av at det tyder at eg skal tilgje.

Susanne Hætta, Klassekampen 01.03.2023

Som Laila Susanne Vars skriver (2017), kan vi snakke om tre dimensjoner av forsoning: en fortidig, en nåtidig og en framtidig dimensjon. Noen viktige steg har blitt tatt på vegen mot å kaste lys over fortidige og nåtidige konsekvenser av norsk kolonialisme og fornorskingen av (blant andre) samene. Vi står på terskelen til å definere hvordan vi skal håndtere prosessen videre framover. Vi forfatterne ønsker velkommen muligheten til å bidra i en diskusjon om, og kanskje også endre, de grunnleggende premissene for hva Saemien raerie er og hvordan det skal fungere i framtiden – som en liten, men viktig, bit av det som *kan* bli en forsoningsprosess.

¹ <https://www.nrk.no/norge/derfor-demonstrerer-samer-og-natur-og-ungdom-mot-regjeringen-og-vindkraft-pa-fosen-1.16314273>

1 Saemien raerie

Tröndelagen Saemien raerie er ett av fem fylkeskommunale medvirkningsråd. Det har status som rådgivende organ i saker som berører samiske forhold i Trøndelag, og skal fungere som en *ressurs i fylkeskommunens arbeid med å styrke og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv*². Det er koordinert av en politisk oppnevnt ledelse og rådets sekretær og består (per desember 2022) av 43 deltakere, i to kategorier – medlemmer (22 personer) og observatører (21 personer). Medlemmene i rådet har stemmerett. Saemien raerie har retningslinjefestet to møter i året. De siste årene har det vært avholdt fire møter i året, der to har vært digitale.

I denne delen av rapporten redegjør vi for undersøkelsen av hvordan medlemmer og observatører opplever at Saemien raerie fungerer. Først skisserer vi hvordan undersøkelsen er bygget opp, og begrunner de metodene som er valgt. Deretter følger et kapittel der vi redegjør for sentrale teoretiske begreper som særlig kommer til anvendelse i den kvalitative delen av analysen. Så følger resultatene av de to undersøkelsene – spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene – hver for seg. Til slutt i denne delen er en oppsummering der vi forsøker å peke på noen muligheter for veien videre.

Undersøkelsen av Saemien raerie er utført i tre trinn: En digital spørreundersøkelse som kombinerer kvantitative og kvalitative data, har gått ut til alle medlemmer og observatører i Saemien raerie. Videre har vi gjennomført fire dybdeintervjuer med medlemmer av Saemien raerie. I tillegg har vi innhentet relevant bakgrunnsmateriale som møtereferater fra tidligere møter, samarbeidsavtalen mellom fylkeskommunen og Sametinget, og gjennom uformelle samtaler med rådets sekretær Arnhild Opdahl har vi skaffet oss et inntrykk av rådets historikk og organisering. I arbeidet med å analysere og skrive fram resultater, har vi i tillegg diskutert deler av materialet med noen fagkolleger med fartstid innenfor forskning på samiske spørsmål.

Alle undersøkelsesdesign har sine styrker og svakheter. En undersøkelse som skal utføres digitalt har en styrke i å potensielt nå ut til et stort antall respondenter uten at det krever mer tid enn å nå ut til få. Men ikke alles hverdag er strukturert slik at man jevnlig har anledning til å besvare en digital undersøkelse. Dette vil kunne resultere i at undersøkelsesformen systematisk mister mulige respondenter med den typen hverdag. Når vi likevel valgte å gjennomføre en nettundersøkelse, var vi bevisste på at det var fare for et skeivt utvalg i besvarelsene. Dette kommenterer vi underveis i rapporten. For å ta høyde for og balansere eventuell skjevhet i utvalget tok vi aktivt kontakt med enkelte av dem som ikke svarte på undersøkelsen, og inviterte dem til et intervju.

En spørreundersøkelse med avkryssing av forhåndsdefinerte svar har den fordelen at man får tydelige svar som er lette å kategorisere og fortolke i ettertid. Samtidig stiller det krav til at spørsmålene og svaralternativene er utformet slik at respondentene får en reell mulighet til å gi uttrykk for hva som er viktig for dem, med tilstrekkelig nyanse. Vi valgte en kombinasjon av

² <https://www.trondelagfylke.no/politikk/politisk-organisering/styre-raad-utvalg/samisk-rad/>

avkrysningsspørsmål og spørsmål med åpne svar, for å skape rom for å spille inn dersom man hadde mer på hjertet enn det som er dekket av avkrysningsspørsmålene.

I tillegg til spørreundersøkelsen ble det gjennomført fire dybdeintervjuer. De har den klare fordel at man kan få til en åpen samtale der respondenten i større grad er med og styrer samtalen i retning av hva som er viktig for den enkelte. Dette betyr at vi som intervjuer, stiller åpne nok spørsmål, og følger opp svarene som kommer. Dybdeintervjuer som data krever mer fortolkning, og det ligger mer rom for ulike lesninger og vektlegginger av svarene. Til sammen mener vi at spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene er komplementære og til en viss grad demmer opp for hverandres ulemper. Samtidig er det viktig å understreke at denne rapporten er utarbeidet etter en relativt liten undersøkelse, og resultatet må forstås som et uttrykk for respondentenes holdninger. De kan ikke generaliseres til å gjelde hele Saemien raerie.

Vi har også hatt samtaler/intervju med to eksperter på feltet – for å justere og supplere våre foreløpige funn. I tillegg har vi presentert foreløpige funn for Saemien raerie i Namsos 29. mars 2023 med det formål å få tilbakemeldinger fra rådet på arbeidet vårt. Dette for å sikre medvirkning fra de berørte partene.

Behandlingen av personopplysninger i denne undersøkelsen er godkjent av Sikt, tilbyder av personverntjenester for forskningsinstitusjoner (Vedlegg).

Fordi risikoen for gjenkjennelse av de ulike aktørene er til stede, har vi sendt utskrift av intervjuene tilbake til de som har deltatt, og vi har sendt deltakerne et utkast av den kvalitative analysen for gjennomlesning, før publisering. Vi har også innhentet særlig samtykke fra deltakere som står i fare for å bli gjenkjent.

2 Teoretiske innganger

I arbeidet med materialet har vi benyttet noen teoretiske begreper fra publisert forskning på relasjonen mellom samer og majoritetsbefolkning, norsk majoritetskulturell selvforståelse og norsk kolonialisme, som en inngang til å fortolke og forstå datamaterialet. For å vise hva som er rammene for våre fortolkninger, vil vi derfor under her bruke litt plass på å gi en gjennomgang av hvordan vi forstår og bruker begrepene *kolonisering*, *postkoloniale øyeblikk*, *norsk forestilt likhet*, *minorisering* og *samisk merarbeid*.

Teoretiske begreper kan vi tenke på som briller som gjør at noen sider ved materialet trer klarere fram enn andre. Det er alltid slik at teoretiske perspektiver vil vise fram noen ting godt, mens andre teoretiske perspektiver ville ha vist fram andre sider ved materialet. Når vi har valgt hvilke begreper vi vil benytte, har vi fulgt en såkalt abduktiv metode (Alvesson & Skoldberg, 2008). Metoden, og vår bruk av den, blir nærmere forklart i metoddelen for intervjuundersøkelsen.

2.1 Kolonisering og postkoloniale øyeblikk

Den første teoretiske inngangen vi går igjennom handler om kolonisering og postkolonialitet, i fortid og nåtid. Vi mener at dette er nødvendig å ha kunnskap om for å forstå kompleksiteten som rammer inn møter mellom majoritetsbefolkningen og minoriteter, mellom samer og nordmenn i Saemien raerie, og som på ulikt vis påvirker den samiske befolkningen i Trøndelag og samiske deltakere i rådet. Samtidig erkjenner vi at dette er en kort og generalisert gjennomgang av et stort forskningsfelt – og fordi dette er en generalisering kan den ikke overføres eller brukes direkte for å forklare individuelle erfaringer i Saemien raerie.

I denne rapporten forstår og bruker vi *kolonisering* som et begrep som beskriver et fenomen som berører langt mer enn kontroll over territorier. Selv om det som kjennetegnes som *kolonitiden* i historisk og politisk forstand i det store og hele er avsluttet, påvirkes samfunnet av koloniale strukturer (Said, 1978) den dag i dag. Disse igjen påvirker hvordan du og jeg forstår verden og de vi deler verden med.

Den samiske befolkningen i Norge har, i likhet med andre urfolk, vært mottakere av koloniale praksiser som har ført til assimilering og tap av land, språk og kultur (Kuokkanen, 2007). Koloniseringen av Saepmie har skjedd gradvis, og startet på 1300-tallet med spredningen av kristendommen (Rasmussen, 2016) og fortsetter frem til i dag. Koloniseringstrykket har historisk variert i intensitet parallelt med nasjonalstatenes ønske om å kontrollere de samiske områdene, og kuliminerte med det som betegnes som *Fornorskningspolitikken*.

Fornorskningspolitikken var en uttalt og offentlig norsk politikk som tidsavgrenses til perioden 1850-1940. Det ble ansett som nødvendig å fjerne samiske språk og samiske kulturuttrykk, og erstatte dette med norsk språk og kultur. Formålet var assimilering og å skape en kulturell og nasjonal enhet, en norsk enhet. Etter andre verdenskrig mistet tankegodset bak fornorskningspolitikken moment og ble offisielt avskaffet (Dankertsen, 2014, 2016; Minde, 2003). Likevel fortsatte koloniseringen uformelt, gjennom styrende indre mekanismer, fordommer og undertrykkelse av samiske rettigheter, identitet og gjennom undertrykkelse av de samiske språk. Mange vil hevde at det også pågår den dag i dag (Benjaminsen et al., 2015;

Dankertsen, 2016; Jensen, 2007; Knoblock & Kuokkanen, 2015; Kuokkanen, 2007; Nergård, 2011; Normann, 2020; Riseth et al., 2021),

Når vi bruker begrepet *minorisering* i denne rapporten, er det for å understreke at kategoriene minoritet/majoritet nettopp ikke er stabile, men snarere «konstrueres og forhandles gjennom inklusjons- og eksklusjonsprosesser» (Dankertsen, 2014b, p. 54). Betydningen av en slik distinksjon i praksis, er at den åpner for å løse opp fastlåste forestillinger man måtte ha om «den andre», og rette blikket mot hva som skjer i relasjonen heller enn hva som karakteriserer hverandre.

Når vi bruker begrepet *minorisering* i denne rapporten, er det for å understreke at kategoriene minoritet/majoritet nettopp ikke er stabile, men snarere «konstrueres og forhandles gjennom inklusjons- og eksklusjonsprosesser» (Dankertsen, 2014b, p. 54). Betydningen av en slik distinksjon i praksis, er at den åpner for å løse opp fastlåste forestillinger man måtte ha om «den andre», og rette blikket mot hva som skjer i relasjonen heller enn hva som karakteriserer hverandre.

Selv om fornorskningspolitikken formelt er avsluttet, og Norge i prinsippet anerkjenner den samiske befolkningens rettigheter, forsvinner ikke de historiske erfaringene som ved å trykke på en knapp idet ny politikk vedtas eller nye intensjoner erklæres. Dermed har det å omtale fornorskningspolitikken som en tidsavgrenset periode noen utfordringer, fordi det skaper en illusjon om at dette er noe som hører fortiden til (Nergård, 2011). Mange samer bærer med seg disse erfaringene i møter med majoritetssamfunnet, på måter som majoriteten knapt trenger å reflektere over, ettersom de selv ikke har opplevd det. I tillegg er erfaringene mangfoldige, noe som reflekteres i at behovene til den samiske befolkningen og utfordringene de står ovenfor er svært forskjellige.

Selv om vi enda ikke lever i en postkolonial virkelighet, er det mye nytte i å anvende postkoloniale perspektiver. Postkoloniale perspektiver er nyttige og relevante redskaper fordi de muliggjør en kritisk analyse og dekonstruksjon av koloniale praksiser, diskurser og maktrelasjoner. I tillegg bidrar et postkolonialt perspektiv til en avvisning av at norsk eller vestlig kultur gjøres til det «naturlige» sentrum (Kuokkanen, 2007). Ved å velge et postkolonialt perspektiv ønsker vi å synliggjøre hvordan samfunnet påvirkes av koloniale strukturer i fortid og nåtid (Said, 1978) og å bidra til å skrive frem nye verdensbilder som utfordrer eksisterende maktstrukturer ved å løfte frem mangfold, samtidig som vi kritiserer det dominerende vestlige verdensbildet som plasserer det globale Vesten i historiens midtpunkt, og som utgangspunktet for sivilisasjon, rasjonalitet, styringsevne og pålitelig kunnskapsproduksjon.

Når vi har valgt en postkolonial innramming for å beskrive relasjonen mellom det samiske samfunnet og majoritetsstrukturene, innebærer det at vi mener at det er nødvendig å erkjenne at det er og historisk har vært maktforskjeller mellom det norske majoritetssamfunnet og den samiske befolkningen, og at partene dermed møter hverandre med forskjellig utgangspunkt, erfaringsgrunnlag og forventninger. Et postkolonialt perspektiv gjør det nødvendig å se på Samisk råd som et rom som er preget av denne historien, der spenninger mellom majoritets- og minoritetsposisjoneringer, kolonihistorie, og en pågående fornorsking artikuleres og forties, og kommer i spill på en fortettet måte.

I likhet med andre urfolk har den samiske befolkningen siden 1960-tallet vært med på å gjenerobre rettigheter til land, språk og kulturarv. Og det er viktig at forskere og andre som tilnærmer seg det postkoloniale Saepmie avviser ideen om samer som passive mottakere av kolonialisering og fornorskning. Ideen om en skadd og fornorsket samisk kultur (i motsetning til den norske) er bare (enda) et uttrykk for en hierarkisk struktur hvor den norske kulturen gis en implisitt posisjon overfor den samiske (Dankertsen, 2014: 19). Eve Tuck er kritisk til det hun kaller «Damage centered research» (Tuck, 2009) som har til formål å dokumentere skade og undertrykkelse. Det er ifølge henne farlig fordi det fører til at man ender opp med å betrakte urfolk eller tilnærme seg dem på en måte som umyndiggjør, sykeliggjør eller infantiliserer minoritetskulturen og de minoriserte aktørene. Dette vil videre bidra til å opprettholde en ujevn maktrelasjon i der den ene parten skal hjelpe eller frelse den hjelpeløse andre. I stedet oppfordrer hun til en kollektiv dugnad for å dokumentere og vise frem det mangfoldet og motstandskraften som gjennomsyrrer urfolksamfunn den dag i dag.

I lys av en slik advarsel, mener vi at det kan være fruktbart å se på Saemien raerie som et sted med potensial til å være et *postkolonialt øyeblikk* (Verran, 2002). Postkoloniale øyeblikk oppstår i spenningsfeltet mellom ulike kunnskapstradisjoner, og forstyrrer fastlåste maktrelasjoner som kjennetegner kolonisering (Dankertsen, 2014a; Verran, 2002). Dette er øyeblikk eller åpninger som gjør det mulig å tenke nytt. Når mennesker med felles mål – til tross for ulike utgangspunkt – møtes for å øke forståelsen for hverandre, skape tillit og gjensidig respekt, kan postkoloniale øyeblikk oppstå. Det ligger til Saemien raeries mandat «å styrke og utvikle samisk kultur og samfunnsliv». Hva dette konkret innebærer for de ulike aktørene som deltar i Saemien raerie, varierer fra aktør til aktør, men gode intensjoner er et godt utgangspunkt for å finne felles enighet. I dette ligger det en oppfordring og en anledning til å tenke nytt. Samtidig ser vi i materialet også noen tapte muligheter for postkoloniale øyeblikk.

2.2 En nasjonal fortelling og forestilling om likhet

Den neste teoretiske inngangen vi har valgt er ideen om *forestilt likhet*. Gjennom begrepet forestilt likhet presenterte antropologen Marianne Gullestad (2002) en lesning av norsk selvforståelse der et sterkt likhetsideal kommer til uttrykk gjennom ideer som knytter likeverd til «likenshet», og at denne likensheten har en etnisk (eller slektskapsmessig) komponent – man må være av «norsk herkomst» for å være ordentlig norsk.

Det norske likhetsidealet har historiske røtter. Nasjonen som politisk organiseringsprinsipp er et moderne fenomen som viser til en tanke om samsvar mellom politisk og kulturelt fellesskap, ofte målbåret gjennom formuleringen «en nasjon, ett folk». I Europa skjøt ideen om nasjonen fart på 1800-tallet, legitimert gjennom *nasjonalisme*, en politisk ideologi som sier at statens grenser bør være sammenfallende med kulturelle grenser (Eriksen & Sajjad, 2015, p. 68). «Kulturelle grenser» er en flytende størrelse, og ideen om nasjonale fellesskap er ikke naturgitt, men må skapes og opprettholdes for å være virksom.

Nasjonsbygging er en prosess der det nasjonale fellesskapet etableres og styrkes, og et viktig mål er at innbyggerne skal se på seg selv som del av et *forestilt fellesskap* (Anderson, 1996). I Norge innebar nasjonsbyggingsprosessen på 1800- og starten av 1900-tallet en litterær, kunstnerisk, historiefaglig og sosiologisk etablering av et nasjonalt narrativ, en framheving og framskriving av norsk kultur som tok utgangspunkt i en nasjonalromantisk forestilling av

bofaste fjellbønder. Kontrasten til Sverige og Danmark som skulle legitimere norsk politisk selvstendighet, ble aksentuert blant annet gjennom en forestilling om Norge som spesielt preget av likhet.

Tanken om kulturell enhet var sterkt influert av raseteori, sosialdarwinisme og nasjonalisme, og ble støttet av rasebiologisk «forskning». Ideen om faste og stabile rasemessige og etniske identiteter skriver seg tilbake til opplysningstidas vitenskapelige prosjekt der europeiske forskere, med svenske Carl von Linné som en sentral foregangsmann, utviklet typologiske klassifiseringer av mennesketyper, som man mente å kunne organisere i en hierarkisk struktur (Kyllingstad, 2004). Fysiske undersøkelser av samiske kroppar var sentralt i utviklingen av rasebiologisk forskning (Kyllingstad, 2023), og var med å danne et «vitenskapelig» grunnlag for at både kolonisering av Saepmie og fornorskingspolitikken ble ansett av myndighetene og majoritetsbefolkningen ikke bare som legitimt, men som et siviliserende prosjekt. Selv lenge etter at rasebiologi som vitenskapelig disiplin har blitt avvist, kan vi finne spor av ideen om en norsk kulturell (og etnisk) normal, som «andre» grupper måles etter (Heith, 2016).

Den historiske betydningen av nasjonalistisk ideologi, og en forestilling av «kultur» som ikke kan sees som helt uavhengig av sin rasebiologiske historie (Bangstad & Døving, 2015), påvirker fortsatt ideer om norskhet og annerledeshet, hevder Gullestad. En slik forestilt likhet fører til at forskjell blir underkommunisert og ofte usynliggjort. I senere tid har blant annet Eriksen (2020) pekt på at en forventning om likhet kan framprovosere motstand mot dem som av ulike årsaker bryter med forventningen. Det norske likhetsidealet har også preget den norske stats forhold til den samiske befolkningen i Norge. Det samiske ble på mange måter en trussel mot det norske nasjonsbyggingsprosjektet, både fordi mange samer levde på grenseoverskridende måte med tilhørighet i flere land, og senere fordi samisk språk og levesett utfordret forestillingen om Norge som et land preget av likhet.

På samme måte som vi argumenterer for at møter mellom majoritet og minoritet er påvirket av kolonisering, mener vi at det er nødvendig å anerkjenne at det offentlige norske rommet, som samisk råd inngår i, er påvirket av en slik kollektiv og normativ forestilling om likhet. For eksempel kommer det kollektive likhetsidealet til uttrykk i undersøkelser hvor et stort flertall av Norges befolkning definerer seg selv som middelklasse, når det argumenteres for enhetstsskolen, eller i beskrivelser av det norske samfunnet som et samfunn uten store forskjeller. Likhetsidealet kommer også til uttrykk på ulikt vis gjennom at ulikhet underkommuniseres i møter med andre. Dette påvirker handlingsrommet til de deltakerne som ikke identifiserer seg med majoriteten, eller med den spesifikke samhandlingsformen som et typisk møte i offentlig politikk og forvaltning er. Opplevd ulikhet kan her være etnisk, men også knyttet til andre markører som alder, utdanning eller yrke. Det er nærliggende å anta at politikere og byråkrater vil føle seg mer hjemme i møterommet enn en reindriftsutøver eller en kunstner.

I denne rapporten bruker vi begrepet forestilt likhet for å gjøre det tydelig for leseren hvordan slike mekanismer gjør rommet mindre for å artikulere offentlig både samisk kultur og opplevd rasisme mot samer. Satt på spissen så er det greit å være samisk, så lenge man ikke gjør så stort nummer av det, eller så lenge man ikke hevder at det å være samisk er noe annet enn det å være norsk (Dankertsen & Åhrén, 2018). Vi mener dette kan forstås som en subtil form for pågående fornorskning.

2.3 Samisk merarbeid

Forventninger om likhet vil i mange sammenhenger føre til et *merarbeid* for de som kan oppfattes som «ulike» for slik å «passe inn» eller for å bli akseptert. I doktorgradsavhandlingen *Samisk artikulasjon: melankoli, tap og forsoning i en (nord)norsk hverdag* skriver Dankertsen om det merarbeidet som følger av det å være en minoritet:

Det å bli minorisert og oppleve at man stikker seg ut, er i seg selv et tungt arbeid. Man kan aldri være anonym. Det innebærer også ofte en viss form for ubehag gjennom at man faller utenfor standarden. Dette er kanskje uskyldig på en god dag, men om man har en dårlig dag, kan det føles ubehagelig eller ekkelt å være den som skiller seg ut. (Dankertsen, 2014: 115)

Merarbeidet er både knyttet til det å passe inn, eller forklare hvorfor man skiller seg ut, og utspiller seg som kroppslige erfaringer som majoritetsbefolkningen ikke har. Dankertsen og Åhren (2018) viser at på steder hvor det offentlige rommet allerede er okkupert av majoritetssamfunnet, kan det å synliggjøre eller artikulere samisk kultur og språk oppleves som vanskelig, og deres forskning viser at de som stikker seg frem risikerer å bli møtt med sanksjoner som latterliggjøring eller hets.

Dette merarbeidet kan også aktiveres i møte med politiske og offentlige strukturer som ikke er tilrettelagt for å fange opp eller ivareta samiske interesser eller perspektiver. Dankertsen (2014) peker på at:

Dette er også en type merarbeid fra samisk hold kan oppfattes som urettferdig, men som fra den norske majoritetsbefolkningens side lett kan bli forstått som unødvendig bråk og særbehandling. Det merarbeidet som den samiske befolkningen, som ikke nødvendigvis passer inn i de verdier og praksiser som de norske institusjonene implisitt bygger på, er ikke like synlig fra norsk hold som fra samisk hold. Det som fra norsk side kan virke som selvsagt, kan fra samisk side fremstå som et hinder.

I denne rapporten bruker vi samisk merarbeid som en inngang til å forstå en ikke ubetydelig avstand mellom ulike aktører i opplevelsen av hva som ligger i veien for deltagelse i Samisk råd.

Vi bærer alle med oss kulturelle «ryggsekker» som vi har fylt med innhold vi sjelden reflekterer over, men som påvirker hvordan vi inngår i sosiale sammenhenger med andre. Gjennom å bli bevisst det som tas for gitt, åpner det opp nye muligheter for å lære mer om oss selv og andre, og hjelper oss til å unngå å gjøre fortidens feil på nytt. Det det som er utgangspunktet når vi har valgt disse teoretiske begrepene – postkoloniale øyeblikk, samisk merarbeid og forestilt likhet – som vi mener er nyttige innfallsvinkler for å forstå kompleksiteten som spiller seg ut på arenaer som Saemien raerie.

3 Spørreundersøkelsen

3.1 Metode

En digital spørreundersøkelse ble sendt ut per e-post til alle medlemmer og observatører i Saemien Raerie den 27.12.2022. Vi har benyttet den digitale tjenesten www.nettskjema.no som plattform for undersøkelsen og analysen av resultatet. Denne digitale tjenesten er utviklet og eid av Universitetet i Oslo.

Undersøkelsen ble sendt ut til totalt 43 personer. Påminnelser ble sendt ut per e-post og sms 02.01.2023 og 09.01.2023. I tillegg ble noen deltakere oppringt for å minne dem på undersøkelsen. Til sammen var det 22 personer som svarte på undersøkelsen. Det utgjør 51% av de spurte.

3.2 Om deltakerne

Saemien raerie er et råd som består av faste medlemmer og faste observatører. Både medlemmer og observatører representerer ulike organisasjoner, og det er disse organisasjonene som oppnevner sine representanter i rådet. Eksempler på organisasjoner er kommuner, fylkeskommuner og interesseorganisasjoner. Noen organisasjoner har oppnevnt flere personer og/eller har flere enheter (for eksempel: avdelinger i en kommune) representert i rådet og store organisasjoner har i noen tilfeller både status som både medlem og observatør.

Saemien raerie er organisert med en leder og en nestleder som i rådet representerer Trøndelag fylkeskommune. Disse regnes som medlemmer. De øvrige medlemsorganisasjonene er Røyrvik kommune, Snåsa kommune, Røros kommune og Trondheim kommune. I tillegg er også Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i

Trøndelag medlemmer. Sametinget og Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) er medlemmer, det samme er ungdommenes fylkesting i Trøndelag fylkeskommune.

Åtte samiske interesseorganisasjoner er også medlemmer i Saemien Raerie: Nord-Trøndelag reinsamelag, Sør-Trøndelag og Hedmark reinsamelag, Nord-Trøndelag Saemien saervie, Guevteli saemieh (GueS), Saemien Studeenth Tråantesne, Luvlie Naåmesjen (Østre Namdal) Davje, Samisk eldreråd og Noereh. Og dertil kommer tre samiske institusjoner: Saemien Sitje, Saemien Åålmege, Åarjel-saemiej skuvle.

Observatørene i Saemien raerie består av fire samiske språksentre, fem kommunale observatører (Røros, Hattfjelldal, Snåsa, Engerdal og Jämtland), Røros museum, Nord universitet, NTNU og administrative observatører fra Nordland fylkeskommune, Hattfjelldal kommune, Sørsamisk kunnskapspark, Engerdal kommune, Innlandet fylkeskommune, Tråanten Saemien Dæhkie, og Trondheim kommune), i tillegg til ledere og saksbehandlere i Trondheim fylkeskommune.

Listen over medlemmer og observatører er utarbeidet av Trøndelag fylkeskommune. Vi har tatt utgangspunkt i at listen er oppdatert, men det kan selvsagt forekomme utskiftninger innad i organisasjonene som vi på utsendelsestidspunktet av spørreundersøkelsen ikke hadde oversikt over. I de fleste tilfeller er det enkeltpersoner som står oppført på listen, men det er også organisasjoner hvor epostadressen går til postmottak, og atter andre steder er det ordfører eller direktør som er oppført. Noen organisasjoner er representert med lokale aktører, andre har nasjonal representasjon. Dette er faktorer som vi mener *kan* ha påvirket hvorvidt man deltar i rådet, og/eller svarer på undersøkelsen. For eksempel når den oppnevnte representanten bor i et annet fylke

Av 43 mottakere, var det 22 personer som svarte på undersøkelsen. Blant de som svarte var det 12 observatører og 10 medlemmer.

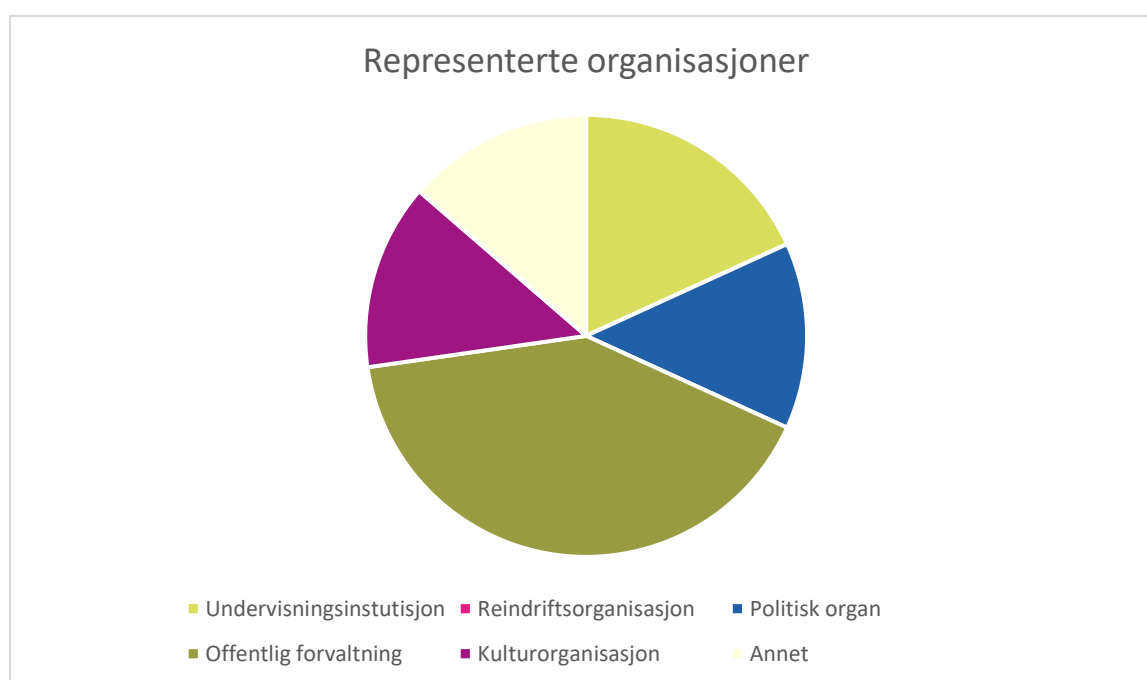

Vi spurte også hvilken type organisasjon respondentene tilhørte. I tabellen nedenfor fremgår det at flertallet, 54,5 prosent, tilhører enten et politisk organ eller offentlig forvaltning. Hvis vi

slår sammen kategoriene politisk organ, offentlig forvaltning og undervisningsinstitusjon utgjør det 72,7 prosent av besvarelsene.

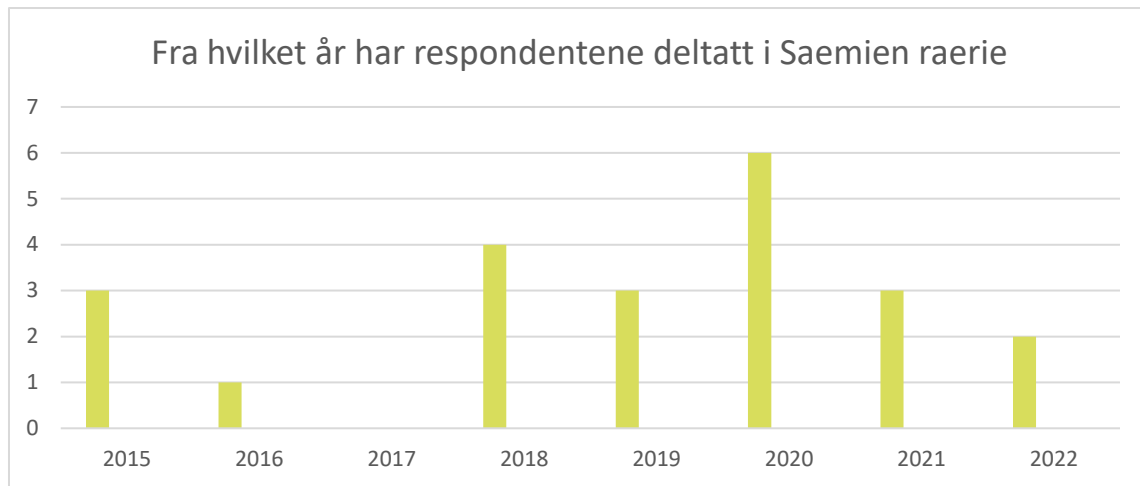
Dette årsaken til at vi mener det er grunnlag for å si at resultatet av spørreundersøkelsen i stor grad reflekterer meningene og innspillene til aktører knytta til politikk og offentlig forvaltning. I mindre grad reflekterer undersøkelsen representanter fra samiske interesseorganisasjoner og næringsliv. Dette *kan* tenkes å gi en systematisk skeivhet i resultatet av undersøkelsen.

En relativt stor andel av de som har svart, representerer ulike forvaltningsorganer. Dette tyder på at spørreundersøkelsen har nådd ut til [vår tolkning] mennesker som i stor grad har kontorarbeid og møtevirksomhet som en del av arbeidshverdagen. Det er en utfordring at undersøkelsen har et smalt nedslagsfelt Spørreundersøkelsens styrke er at de som har svart, også er de som deltar på møter i rådet.

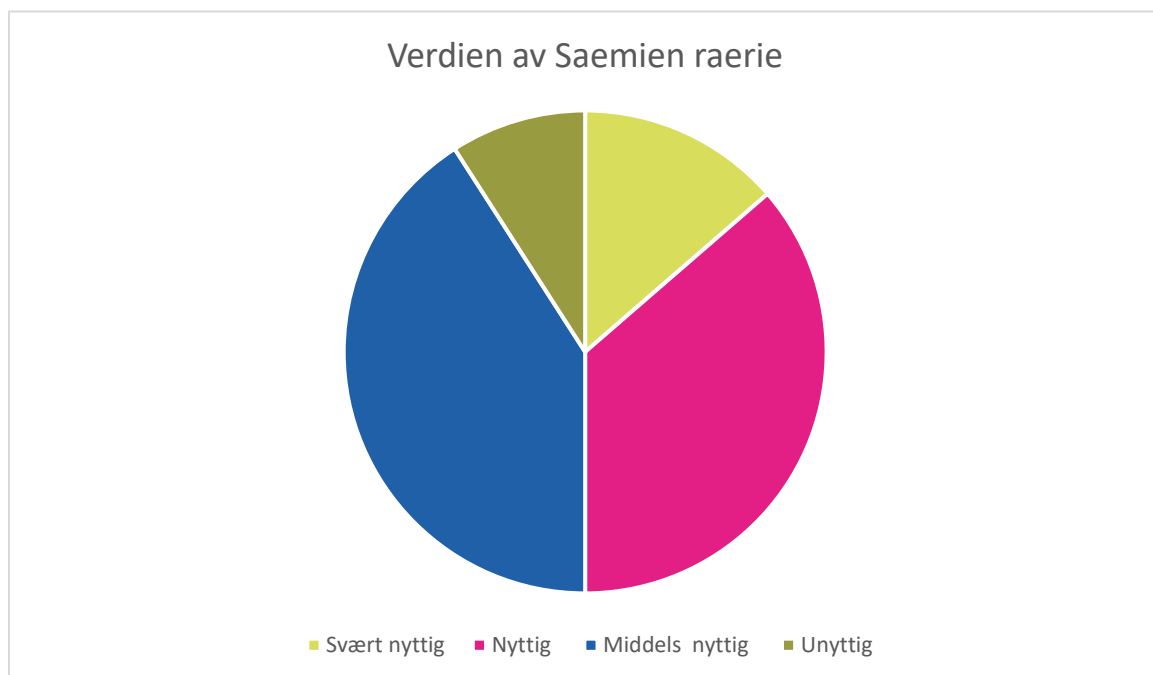
For å få noe innsikt i erfaringsgrunnlaget deltakerne har, inkluderte vi ett spørsmål om fra hvilket år respondentene hadde deltatt i Saemien raerie. Svarene viser at 49,7 prosent av de som har svart, har blitt medlemmer eller observatører de siste tre årene (2020) - under og etter covid-19 pandemien. De har dermed i liten grad deltatt under normale forhold, og det kan ikke utelukkes at pandemitida har påvirket deres erfaringer med Saemien raerie, og svarene vi har fått.

Det var ingen som svarte at de hadde blitt deltakere i rådet i tidsperioden mellom 2008 og 2014. Dette kan (kanskje) ha sammenheng med fylkessammenslåingen, og etableringen av Saemien raerie, slik det er i dag.

3.3 Verdien av Saemien raerie

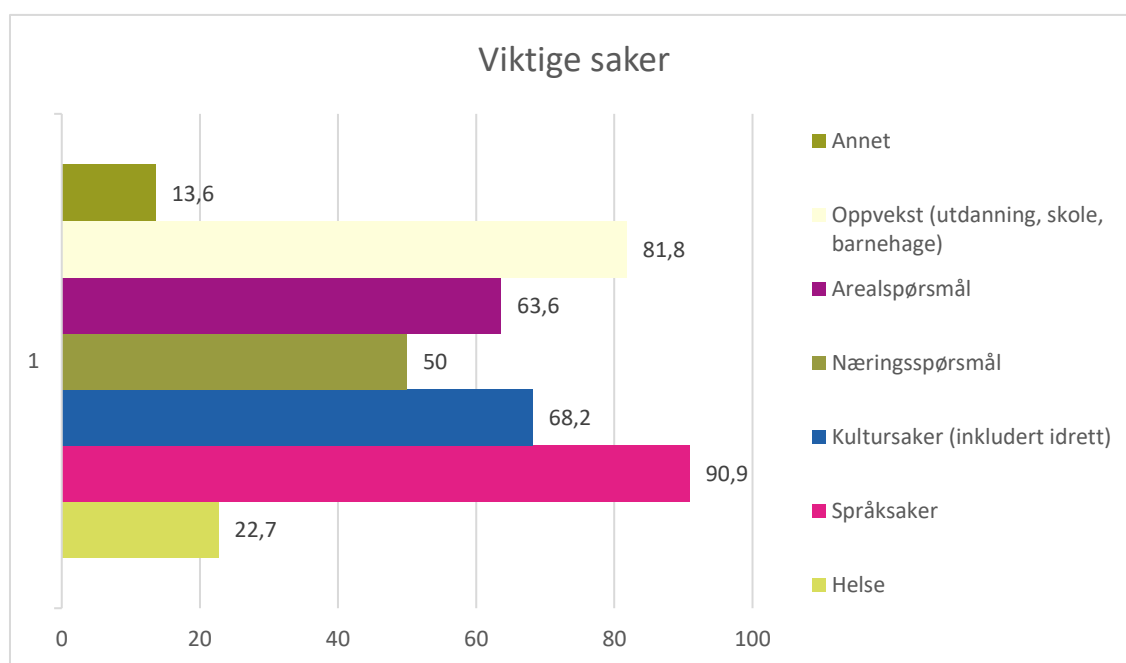
Deltakerne ble spurt om de opplevde at Saemien raerie som et verdifullt organ. Svaralternativene var fordelt på en gradert skala, fra 1 (svært nyttig) til 3 (middels nyttig) og 5 (svært unyttig). Det var 22 respondenter som svarte.

Det er tre personer (13,6%) som svarer at Saemien raerie er svært nyttig. Åtte personer (36,4%) svarer at Saemien raerie er mellom svært nyttig og middels nyttig. Ni respondenter (40,9%) mener at Saemien raerie er middels nyttig mens to respondenter (9,1 %) svarer at rådet er mellom middels nyttig og helt unyttig. Ingen respondenter har svart at Saemien raerie er svært unyttig.

3.4 Viktige saker

På spørsmål om hvilke saker de mente var viktige at Saemien raerie tok opp var det relativt stor bredde innenfor respondentenes prioriteringer, selv om *språk* og oppvekst/utdanning utkrystalliserer seg. Svaralternativene var forhåndsbestemte, og det var mulig å krysse av for flere alternativer. Tabellen nedenfor tar utgangspunkt i alle besvarelsene. Fordi det var mulig å krysse av for flere svaralternativer er totalt avgitte svar her 86 avkryssninger, gjort av 22 personer, og fordelingen i tabellen viser hvilke saker deltakerne syns er viktige. I tillegg viser prosenten i parentes hvor stor andel av de som har svart som har krysset av for dette alternativet. Det var 20 personer eller 90,9 prosent av de som har svart som krysset av på at språksaker er viktige. Dernest prioriteres oppvekst/utdanning, med 18 svar som tilsvarer 81,8 prosent, før kultursaker og arealsaker ligger på henholdsvis 68,2 prosent og 63,6 prosent eller 15 og 15 svar. Tilsvarende var det 11 personer eller 50 prosent av de som svarte som krysset av for næringsspørsmål, og kun 5 svar, eller 22,7 prosent som prioriterte helse. 13, 6 prosent av svarene krysset av på kategorien «annet».

Vi spurte også deltakerne om å selv trekke frem enkelt saker som de mente det har vært verdifullt at rådet har tatt opp. Her var det ingen forhåndsdefinerte alternativer tilgjengelig. Det var 12 personer som svarte på denne delen av undersøkelsen. Det var en viss variasjon i svarene, og hvor mange saker som ble nevnt.

På tross av dette spennet i besvarelsene, gjentok enkelte temaer seg, og disse ønsker vi å løfte frem i denne rapporten. Fire personer løfter frem at det er verdifullt at rådet tar opp saker som handler om rasisme og samehets, diskriminering og hverdagsrasisme (4). Det påpekes også fra en av de som har svart at dette kommer til å bli mer nødvendig i tiden som kommer, gitt at Sannhets- og forsoningskommisjonen kommer med sin rapport 1. juni. Det er også flere av respondentene som artikulere viktigheten av at rådet tar opp saker som skal fremme kunnskap om samiske forhold til majoritetsbefolkningen. En beskriver dette som folkeopplysning. Det er også et ønske fra en respondent at det jobbes systematisk med å

rekruttere personer med samisk kompetanse inn i stillinger hvor man i særlig grad kommer i kontakt med samiske samfunn, interesser og personer.

En påpeker at det er viktig med innblikk i samers hverdagsliv, også utenfor reindriften, mens en annen svarer at alle saksfeltene er viktige, og at et betydningsfullt bidrag er å gjøre samiske spørsmål til en del av det norske samfunnet. I tillegg skriver denne respondenten at det er viktig at det samiske kommer tydelig frem og legges inn i planarbeidet. En annen respondent svarer at alle sakene er viktige for et minoritetssamfunn, men at dagsorden preges av hvilke planer fylket har til enhver tid. Derfor skulle respondenten ønsket at man gjorde noe med formen på møtene. Dette kom også opp i de kvalitative intervjuene, og vil komme tilbake til dette senere.

3.5 Hva skulle du ønske at Saemien raerie jobbet mer med?

I nær sammenheng med foregående kvalitative forskningsspørsmål, undersøkte vi om det fantes bredere saksområder respondentene skulle ønsket at Saemien raerie arbeidet mer med. Her mottok vi 19 svar, som vi har kategorisert i tre kategorier, A) Regionalt og grenseoverskridende samarbeid for å fremme språk og kultur, B) Arealbruk og næring og C) Innspill til rådets arbeidsform. Enkelte av besvarelsene berørte flere av kategoriene, og to av besvarelsene er ikke kategorisert, men fokuserte på forvaltningens (kommune-, fylkes- og statlig nivå) ansvar overfor minoritetskulturer. En spør om likebehandling innebærer lik behandling, og én mener rådet burde få ansatt noen i fylket som har samisk bakgrunn.

Etter å ha sammenfattet svarene til deltakerne, er det noen funn vi ønsker å fremheve.

I kategori A) Regionalt og grenseoverskridende samarbeid for å fremme språk og kultur, er det tolv respondenter som ønsker at Saemien raerie skal jobbe mer for å fremme samisk språk og kultur. En deltaker uttrykker det slik at vedkommende skulle ønske at samer (i Trøndelag) kan ha et hverdagsliv hvor de kan leve ut sin kultur og bevare/videreutvikle den, uten å måtte forklare hvorfor dette er viktig.

Det er et sterkt ønske om at Saemien raerie skal jobbe systematisk med å fremme og synliggjøre samisk språk og kultur. En foreslår at det utarbeides regionale strategier for samisk språk, andre foreslår at man i større grad samarbeider over landegrenser med tanke på språk og kultur. Andre igjen sier at det jobbes for å øke tilbudet til språkopplæring, og de ønsker at det etableres arenaer hvor man kan snakke sørsamisk, enten man er nybegynner eller morsmålsbruker.

I kategori B) Areal og næring fordeler svarene seg slik: Fem respondenter svarer at de ønsker at Saemien raerie i større grad skal jobbe med arealsaker og samiske næringer som reindrift, men også andre næringer som samisk kunst og samisk håndverk blir nevnt. Innspillene som kommer under kategorien areal og næring handler i hovedsak om hvordan man håndterer arealinngrep. Som én sier «jobbe opp mot at næringen får rammevilkår som bidrar til at en ivaretar og utvikler den også, jamfør FNs bærekraftsmål». Denne respondenten mente også at en må tydeliggjøre at reindrift er en del av norsk matproduksjon ellers.

I kategori C) Innspill til rådets arbeidsform, svarte en av respondentene at vedkommende ønsker seg bredde i rekrutteringen og mer mangfold i det samiske. En annen besvarelse

trekker også frem representasjon i rådet, og mener dagens sammensetning av rådet og hvem som setter dagsorden ikke er hensiktsmessig med tanke på sakene som er viktige sett i fra et samisk perspektiv. Ifølge denne respondenten må rådet i større grad være samenes kanal inn til politikerne. En tredje respondent setter søkelys på viktigheten av at rådet forsøker å være i forkant av saker som er viktige for den samiske befolkningen, og forsøker å fremme disse politisk.

3.6 Organisering av møtene

Videre har respondentene blitt spurt om ulike sider ved møteorganiseringen og -gjennomføringen.

Tid, sted og form

De aller fleste som har svart på spørreundersøkelsen (86,4%), oppgir at møtene i Saemien raerie er passe ofte og av passe varighet (81,8%).

På spørsmål om hva som motiverer dem til å delta, har 22 svart. 72,7 % svarer at de deltar for å holde seg orientert om viktige saker, mens 59,1 % anser rådsmøtene som en viktig møteplass for kolleger og bekjente fra det sørsamiske samfunnet. 36,4 % deltar også får å kunne påvirke politiske vedtak, imens 27,3% vil komme med innspill i viktige saker. 18,2 % (4 svar) hadde aldri deltatt på møter, mens én havnet i kategorien «annet» og har fylt inn at en motiverende faktor er å «skaffe meg selv mer kunnskap som kan benyttes i jobben og bygge nettverk med masse flotte og kunnskapsrike folk».

Spørreundersøkelsen har også forsøkt å kartlegge hvorfor man blir forhindret/ikke kommer på møtene. Her har 50% av de spurte oppgitt at tidspunkt for møtene også passer dårlig. 22,7 % forteller at det er vanskelig å frigjøre tid til å delta, mens 18, 2 prosent mener at det er liten mulighet til å reelt sett påvirke politiske saker. 4,5 % (1 svar) oppgir at kompensasjonen for utgifter er for lav.

Samtidig oppgir 50% av de spurte at tidspunkt for møtene passer dårlig.

Flere aktører med offentlige verv eller posisjoner har stilt spørsmål ved at møtene i Saemien raerie kolliderer med deres egen møteplan. Det foreslås å tilpasse møte tidspunktene til skoleruta for Trøndelag, møtekalenderen for Trondheim kommune, og Sametinget. Noen oppfordrer til å unngå å legge møtene til større samiske arrangement, da mange deltagere vil være opptatt da. Det har også blitt spilt inn at møter i oktober og april kan være digitale, av hensyn til reindrifta. Ett innspill sier også at saker bør være klare tidlig nok til at man kan rydde plass til å delta på de møtene som er relevante.

Når det gjelder møteform, har nesten 60% av de som har svart, oppgitt at de foretrekker at noen møter er fysiske og andre digitale, omtrent som i 2022. En betydelig andel (nesten 32%) ønsker å ha fysiske møter som hovedregel.

I spørreundersøkelsen søkte vi også å finne ut av om tolketjenester fungerte, og om et ofte byråkratisk og/eller politisk språk som benyttes kan virke fremmedgjørende for deltakelse.

Respondentene ble bedt om å rangere grad av enighet fra 1 (i svært liten grad) via 3 (i noen grad) til 5 (i høy grad), . Hensikten var å avdekke om språket som benyttes på møtene legger til rette for deltakelse. Her svarte tre respondenter av 22 med høyeste score på 5, dette tilsvarer 13,6 %. Ni av 22 (40,9%) svarte med tallet 4, i mens seks personer (27,3%) svarte med 3. Kun en av besvarelsene gav språket den laveste karakteren, 1.

Kun en av 19 respondenter gav tolketjenestene den høyeste karakteren (fungerer svært godt), men samtidig svarte syv med tallet 4 som uttrykker at man stort sett er fornøyd, i mens ni svarte med 3 (fungerer i noen grad), som ligger mitt på treet. Ingen var direkte misfornøyd.

Vi mener at disse resultatene er en indikasjon på at språk og tolke-tjenester ikke er blant de faktorene som er mest utslagsgivende for hvorvidt man velger å delta, eller ikke. Det er likevel én av respondentene som forteller at hen opplever å bli fremmedgjort diskusjonene i rådet. Dette gjør at vi mener at det er grunn til å se på språk og tolketjenester og vurdere om endringer kan gjøres, for at rådet skal oppnå et mål om å være et inkluderende og mangfoldig rom.

Møteledelse og agenda

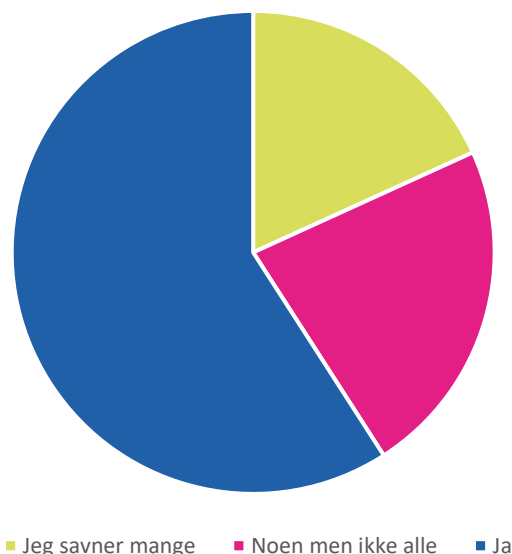
Over 40% av de som har svart, svarer verken-eller på spørsmål om de opplever interessene de representerer ivare tatt gjennom Saemien raerie.

Aktører

Nesten 41% av de som har svart på den kvantitative undersøkelsen svarer at det er aktører de mener burde vært i Saemien raerie som ikke sitter i rådet i dag. Følgende aktører ble foreslått:

- Samiske kvinner
- Duojarer-/forening, næringslivsaktører
- Samisk studentforening ved Nord universitet (Studeenth jaarjeldajvesne)
- Flere kommuner
- Flere samiske representanter, samiske organisasjoner – de som arbeider med samiske saker og har samisk kompetanse
- Reinbeitedistriktene
- Svakhen Sitje
- Det er mange av organisasjonene som er observatører som bør være medlemmer.

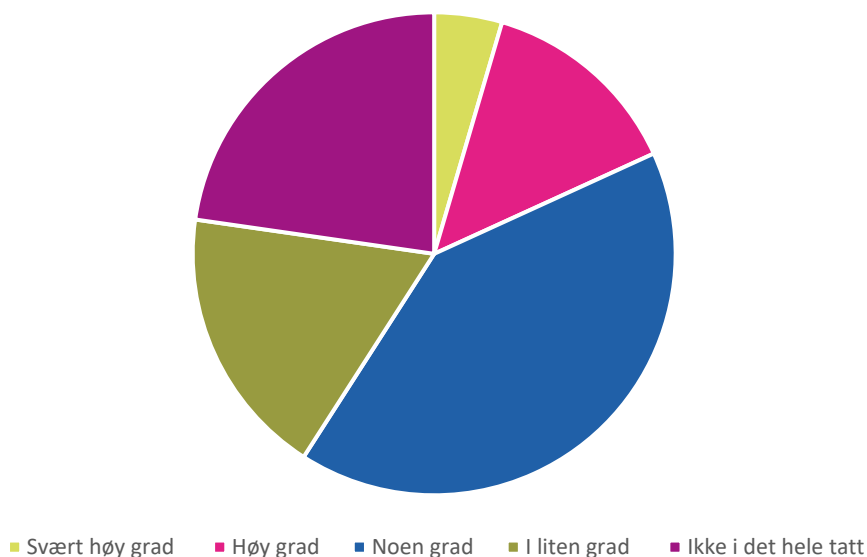
Er alle relevante aktører representert i Saemien raerie

3.7 Hvem eier Saemien raerie?

Deltakerne ble spurt om i hvilken grad de opplever at deres interesser blir ivaretatt gjennom Saemien raerie. Svaralternativene var gradert fra 1 (i svært høy grad) via 3 (i noen grad) til 5 (ikke i det hele tatt).

I hvor stor grad ivaretar Saemien raerie dine interesser

Her svarer en respondent, (4,5 prosent) alternativ 1 (i svært høy grad), og tre respondenter (13,6 prosent) har krysset av for alternativ to. Ni personer, (40,9 prosent) svarer alternativ 3 (i noen grad) mens 4 personer (18,2 prosent) svarer alternativ 4 mens 5 personer (22,7 prosent) har svart alternativ 5 (ikke i det hele tatt). Det betyr at 40,9 prosent mener at Saemien raerie i noen grad ivaretar deltakernes interesser mens den samme andelen, 40,9 prosent, mener at

Saemien raerie i liten eller ingen grad ivaretar deres interesser. Totalt har 81,8 prosent av de som har svart, svart nøytralt eller negativt på spørsmålet om deres interesser blir ivaretatt av Saemien raerie.

Dette kan kanskje framstå paradoksalt, sammenholdt med resultatene over, der en relativt stor andel oppgir at Saemien raerie er et nyttig og verdifullt organ. Vi mener resultatet bør leses som en oppfordring om å jobbe for å øke relevansen av rådet. Ellers kommer det i intervjuundersøkelsen fram noen momenter som vi også mener kan belyse dette resultatet: Av dem vi har intervjuet, er det flere som trekker fram at de føler seg som gjester og «innspillsparter» i rådet mer enn likeverdige parter, og det blir oppfordret til å gjøre grep som kan bidra til å dele på å være agendasetter. Dette kommer vi tilbake til i intervjudelen av rapporten.

Tilsvarende svarer 40,9 prosent av de som har deltatt at de ikke i det hele tatt har anledning til å påvirke agendaen for Saemien raerie. Til sammenligning har én respondent svart alternativ 2, som ligger i mellom 1 (i svært høy grad) og 3 (i noen grad). Totalt 21 personer har svart at de i noen eller liten grad kan påvirke agendaen i møtene. Disse fordeler seg slik 6 personer har svart alternativ 3 (i noen grad), 6 personer har svart alternativ 4 og 9 personer har svart alternativ 5 (ikke i det hele tatt).

Vi fulgte opp spørsmålet med om respondentene ønsker å påvirke møteagendaen mer enn de har anledning til i dag. Her var det 13 personer (59,1 prosent) som svarte alternativ 3 –(det er passe i dag), mens to personer (9,1 prosent) krysset av for alternativ 4, det var ingen som krysset av for alternativ 5 (det er for mye allerede). Her er det et flertall (68,2 prosent) som ikke uttrykker behov for å påvirke utover det som er i dag.

Likelfullt er det verdt å merke seg at det er 31,8 prosent eller 7 personer som ønsker å påvirke møteagendaen i større grad enn de har anledning til, per i dag. De fordeler seg på henholdsvis 3 personer som har krysset av for alternativ 1, at de ønsker å påvirke mye mer enn i dag, og 4 har svart alternativ 2.

3.8 Samlet vurdering og avsluttende spørsmål

Avslutningsvis i undersøkelsen var det tre åpne spørsmål. Hensikten med disse tre var å få en dypere innsikt i hvordan deltakerne vurderer nytteverdien av å delta i Saemien raerie, hva de synes fungerer med Saemien raerie og om de eventuelt om de har noe annet å tilføye på tampen av undersøkelsen.

Som med de andre åpne spørsmålene har vi valgt å gruppere svarene i henhold til noen overordnede tema. Flere av svarene dekker også flere kategorier, og det er slik at noen kommenterer på sak, mens andre svar i større grad omhandler formen og organiseringen av rådet.

Det er sprik i besvarelsene og hva respondentene har vektlagt når de har svart. Noen nevner konkret hva de får igjen for å delta, men det er også noen som avstår fra å svare «*Jeg har ingen kommentar*», eller kommer med avkreftende svar, som beskriver hvorfor deltakelsen i rådet ikke er nyttig for dem. Disse svarene er viktige fordi de gir en indikasjon på hvordan man kan jobbe videre.

Det første spørsmålet var formulert slik: **«Hva opplever du at du får igjen for å delta i Saemien raerie?»** Her fikk vi 22 svar.

En av de som har svart sier at rådet gir *«Innsikt i relevante saker og prosesser. Kontakt med nettverksaktører innenfor det sørsamiske domenet»*. En annen svarer at [Saemien raerie] er *«relevant for min jobb»*.

Til sammenligning er kritikken i større grad rettet mot organiseringen og formen på rådet. For eksempel har en respondent svart at

«Sammensetningen er helt feil. Vi trenger et organ der samene kan ta opp viktige saker som løftes frem til det politiske systemet i fylket. Slik det er i dag får vi ikke denne debatten, og andre bestemmer hva som er viktig. Det aller meste er bare orienteringssaker».

Hvorpå en annen svarer på relevans [hva får du igjen for å delta?] *«fra XX [offentlig etat]: Svært lite, da jeg ikke opplever at saker eller representasjon angår vårt område».*

Gjennom besvarelsene kommer det frem at deltakerne i spørreundersøkelsen opplever at Saemien raerie er mest nyttig (12 personer) som en arena og et møtested for personer i det samiske samfunnet og mellom mennesker som jobber med samiske saker.

Tilbakemeldingene fra deltakerne varierer, men det fremheves gjennomgående at Saemien raerie er en viktig møteplass, at det er et sted hvor man kan bli kjent med folk som jobber med samiske saker i fylket og i andre organisasjoner – det er også en nyttig arena for å få kunnskap om felles samiske saker.

En respondent beskriver det slik:

«Jeg opplever Saemien raerie som en viktig møteplass, læringsarena og orienteringsorgan for institusjonen jeg representerer». En annen formulerer det slik: *«Jeg syns det er en av få arenaer der det samiske samfunn og andre for det samiske samfunn relevante aktører, organisasjoner/institusjoner møtes. Fylkeskommunen har en mulighet til å ta sitt del-ansvar for samiske saker».*

Av dette kan vi lese at samiske aktører syns rådet er, og har potensial til å bli et viktig møtepunkt for samiske organisasjoner, og samer i Trøndelag, fordi rådet er en fysisk møteplass hvor ulike samiske organisasjoner møtes. På den måten mener vi at Saemien raerie har potensial til å bli et viktig møtepunkt for samer i fylket. I tillegg fremhever flere at Saemien raerie er det et organ hvor samer kan bli kjent med de som jobber i forvaltningen, og hvor de som jobber i forvaltningen kan bli kjent med samer og samiske organisasjoner i fylket.

Dette blir blant annet formulert slik:

«Arbeidet med samiske spørsmål i [...] [vår kommune] bil aldri bli en veldig stor oppgave, selv om vi er en stor samisk kommune. Til det er det andre oppgaver, utfordringer og spørsmål som er større – angår flere. Men derfor er

det viktig at vi er til stede og kan fange opp det som er viktig for det samiske miljøet».

En annen skriver at gjennom rådet kommer hen i «*kontakt med nettverksaktører innenfor det sørsamiske domenet*».

Den andre kategorien er kunnskap. I all hovedsak er respondentene positive til kunnskapen de får gjennom Saemien raerie. 10 personer svarer at de har nytte av kunnskap og informasjon som de får tilgang til gjennom rådet. Det er begrenset med tilleggsinformasjon her, men av de som har skrevet utfyllende løfter frem at det er positivt å få «*innsikt i sentrale styringsdokument for regionen, i form av overordnede planer*». Eller «*innsikt i relevante saker og prosesser*». En annen svarer «*Masse kunnskap, ideer og kontakter!*»

Samtidig er det noen (4/5 personer) som svarer mer kritisk til kunnskapen som frembringes gjennom rådet. Kritikken uttrykkes for eksempel slik:

«Mener sammensetningen er helt feil. Vi trenger et organ der samene kan ta opp viktige saker som løftes frem til det politiske systemet i fylket. Slik det er i dag får vi ikke denne debatten, og andre bestemmer hva som er viktig. Det aller meste er bare orienteringssaker» en annen svarer : Det er «info om overliggende saker/politikk, men lite som faktisk omsettes i hverdagslivet til samer».

Selv om det er flere positive enn negative innspill, velger vi likevel å løfte frem enkelte kritiske tilbakemeldinger, fordi vi mener at dersom fylkeskommunen som vertskap for Saemien raerie velger å adressere kritikken, kan komme nærmere sin egen målsetning om større engasjement og deltakelse fra de samiske organisasjonene i fylket.

På spørsmål om **hva som får rådet til å fungere** så svarer to at de syns møteledelsen fungerer godt og at sekretariatet er godt. En nevner også at Arnhild Oppdal gjør at det fungerer godt.

Fire svarer at rådet fungerer godt som nettverksarena, og at det:

Er en god møteplass for interessenter inn mot det sørsamiske domenet. Rådet bør ha større frihet til selv å definere agendaen innenfor en regional sørsamisk agenda

Samtidig har flere av respondentene her valgt å peke på mangler ved rådet og fremhever hva de ønsker må på plass for at rådet skal fungere bedre. En svarer at:

Det samene trenger er et eget samisk råd. Vi lever under et hardt press fra alle kanter både hva gjelder samisk kultur, språk og næring. Vi trenger et organ der vi kan ta opp viktige saker til debatt, og en kanal inn til politisk nivå. Sammensetningen i dag kan ikke være den samiske stemmen.

Dette underbygges delvis av andre, en svarer at «*rådet er alt for stort*» en annen svarer at «*det bør være flere med fra samiske organisasjoner*» og sier samtidig at disse organisasjonene også må være fulle medlemmer i rådet. Noen mener at rådet er for stort, og at det er for mange

ikke-samiske medlemmer, mens andre igjen ønsker seg et større råd med flere samiske aktører og et større geografisk område.

Samtidig [må man] stille spørsmålet om hva som er målet med organet: Hvorfor fins rådet og hvilken nytte kan man oppnå med et slikt råd? Finnes det noe annet forum som samler sentrale aktører fra en såpass stor region.

Svarene på dette spørsmålet viser at det er stort sprik i hva respondentene mener. De har også funnet det vanskelig å svare på for hele fem svarer at det kan de ikke svare på, enten fordi det er vanskelig å svare på, eller at de ikke har kjennskap til dette. Samlet bidrar svarene her til underbygge vårt argument om at det er nødvendig å gjøre en innad i rådet.

Det siste punktet i undersøkelsen var et åpent spørsmål om deltakerne hadde noe mer å tilføye. Her var det åtte som svarte. En svarte at «*sammensetningen av rådet må sees på. Både størrelse og kunnskap (samisk kultur, språk og samfunnsliv)*». En annen svarte at «*de som er ansatt i fylkeskommunen må ha samisk bakgrunn for å kunne behandle samiske saker*». Mens en tredje respondent svarte at de ønsket å endre sammensetningen.

En foreslo at man skulle ha en «*lavterskeltime*» men visste ikke hvordan den skulle se ut, en annen foreslo at man la opp til at de ulike aktørene i rådet fikk presentere seg selv. En annen sa at hen hadde så kort erfaring med rådet at de ikke kunne svare på spørsmålet. Og to svarte på hvordan de kunne organisere deltakelsen internt, i egen organisasjon.

Det var også en som benyttet anledningen til å fortelle at hen var glad for å være observatør, og at hen håpet å fortsette å være med dersom antallet aktører reduseres.

3.9 Oppsummering av spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til medlemmer og observatører til Saemien raerie. Totalt sett ble undersøkelsen sendt ut til 43 personer. Det var 22 som besvarte undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på ca 50 prosent. Det var flere observatører enn medlemmer som svarte, og flertallet av de som svarte 72,7 prosent har tilhørighet i det offentlige (utdanning, politisk organ og offentlig forvaltning). Alle svar må derfor forstås ut fra dette, og at spørreundersøkelsen i stor grad reflekterer hvordan observatører og medlemmer fra offentlige organisasjoner opplever Saemien raerie. Vi skulle ønsket at svarprosenten var høyere, men vi mener like fullt at undersøkelsen er verdifull og at den avdekker styrker og svakheter ved Saemien raerie, slik de som er deltakere og observatører opplever det.

På spørsmål om verdien av Saemien raerie svarer flertallet av de som har svart at rådet er nyttig eller middels nyttig. Og de fremhever saker som språk, oppvekst, barnehage og utdanning og kultur som viktige saker. De ønsker videre at rådet i større grad skal behandle saker som omhandler samiske næringer. Herunder kommer både arealsaker, andre reindriftssaker og øvrige næringer som for eksempel duodji. De ønsker også at Saemien raerie skal jobbe mer med å fremme samisk språk og kultur.

Flere uttrykker at det er samiske organisasjoner som mangler – og at det er for få (samiske) kvinner med.

Det som fremheves som styrkene med rådet er at det er god informasjonskanal og møteplass for aktører i og rundt det samiske samfunnet i Trøndelag.

En utfordring er at Saemien raerie ikke oppleves som et samisk organ men et norsk organ hvor det samiske samfunnet blir invitert inn til, men at de (respondentene) i liten grad opplever at de blir representert i rådet, eller at de kan påvirke i nevneverdig grad. De som deltar forteller at de i liten grad kan påvirke hvilke saker som fremmes for rådet, og det blir foreslått at man i større grad kan dele på vertskapet og «hjemmebanefordelen».

Dette er viktige tilbakemeldinger – hvis man skal jobbe hvis det er et mål å gjøre Saemien raerie til et relevant organ som oppleves nyttig for samiske organisasjoner å delta i.

4 Dybdeintervjuer

I det følgende gjør vi rede for vår fortolkning av de fire dybdeintervjuene av medlemmer i Saemien raerie. Vi redegjør først kort for de metodiske stegene, før vi fra 4.2 og framover skriver fram analysen.

4.1 Metode

Vi tok kontakt med et utvalg av dem som takket ja i spørreundersøkelsen til å bli intervjuet. Der prioriterte vi representanter for samiske organisasjoner. Noen av dem vi kontaktet responderte, men ikke alle svarte på henvendelsene våre. I tillegg har vi ønsket å få fram perspektivene til dem som ikke har svart på den kvantitative undersøkelsen. Dette ønsket vi for å forsøke å demme opp for en mulig skeivhet i utvalget der de som opplever tema for undersøkelsen mest relevant er de som svarer. Vi tok kontakt med medlemmer av Saemien raerie per e-post og telefon, og rekrutterte på den måten fem deltagere, der en trakk seg kort tid etter. Den kvalitative analysen av Saemien raerie er dermed gjort på bakgrunn av totalt fire dybdeintervjuer over telefon eller videosamtale.

I tre av intervjuene var begge forskerne til stede, der en av oss hovedsakelig stilte spørsmål mens den andre noterte, og i tillegg skjøt inn enkelte spørsmål. I det siste var bare en av oss til stede, og stilte spørsmål og noterte samtidig. Det ble ikke gjort opptak, og transkripsjonene er derfor ikke ordrette. I etterkant av hvert intervju ble notatene vasket for skrivefeil og ufullstendigheter, og deretter sendt ut til dem som hadde blitt intervjuet. Alle har blitt invitert til å korrigere notatene våre og godkjenne dem for anonymisert bruk i rapporten.

Intervjunotatene ble deretter kodet tematisk. Kodingsprosessen startet med et knippe forhåndsdefinerte koder, som vi hadde skissert på bakgrunn av vårt hovedinntrykk etter intervjuene av hva som var innholdet. Første runde med koding ble utført av en person. I løpet av første kodingsrunde, ble ordlyden i kodene lett justert og noen koder ble slått sammen. Andre runde ble utført av den andre personen, som leste gjennom kodingen og kom med innspill og justeringer. Denne framgangsmåten er i tråd med framgangsmåten for tematisk innholdskoding (Braun & Clarke, 2006), der kodene fra første runde blir undersøkt kritisk og justert i andre runde.

Da intervjuene var brutt opp og sortert i disse tematiske kategoriene, startet sammenskrivingen av materialet til sammenhengende tekst der målet var å få fram ulike perspektiver på samme sak. Dette arbeidet innebar også at vi laget underkoder av mer substansiell art, der for eksempel «utfordringer» fikk flere underkoder som vi mener viser hovedtendenser fra intervjuene. Disse underkodene vises som underoverskrifter i analysekapitlet.

Når vi har skrevet fram analysen, har vi også brukt de teoretiske begrepene som ble introdusert i kapittel 2 – spesielt har vi brukt begrepene *kolonisering*, *postkoloniale øyeblikk*, *minorisering*, og *samisk merarbeid*. Vi har valgt hvilke begreper vi mener er fruktbare for å fortolke materialet etter en *abduktiv* metode. Den kan forklares slik (Alvesson & Skoldberg, 2008, p. 55): Vi har ikke hatt noen hypotese, men tatt utgangspunkt i datamaterialet. Etter som vi har kodet materialet og gjort oss kjent med det, har vi underveis gjort oss noen tanker

om hvilke begreper og teorier som kan belyse det vi ser i materialet. Disse tankene har vi notert, og ettersom vi har sett hva som ser ut til å passe godt på flere deler av materialet, har vi valgt å benytte disse begrepene i fortolkningen. Denne prosessen innebærer at det også går an å lese materialet annerledes. Like fullt mener vi at de begrepene vi har valgt, gir noen sentrale innsikter.

4.2 Verdien av å møtes

Flere av de som ble intervjuet, trakk fram verdien av å møtes ansikt til ansikt, både for å kunne bli kjent og skape nettverk, bygge relasjoner, og vite litt om hva som rører seg i fylkespolitikken. Dette samsvarer med inntrykket fra spørreundersøkelsen.

Tre av de fire vi snakket med gav uttrykk for at Saemien raerie er politisk viktig på noen felt. Samtidig var det også andre inntrykk. En representant for en reindriftsorganisasjon uttrykte at selv om Saemien raerie kunne være nyttig for det samiske samfunnet på generelt grunnlag, opplevde hen det som mer direkte relevant for *de som holder på med språk og kultur og sanning* enn de som holder på med reindrift. Hen opplevde det kommunale nivået som mer relevant for sentrale saker for reindriftsnæringa, spesielt arealsaker. Samtidig påpekte hen at arbeid for å bevare landområder også involverer fylkesnivået. Dette ble også påpekt av andre at Saemien raerie kan være potensielt viktig når det kommer til spørsmål om bruk av landskapet.

Videre var det flere som pekte på den uformelle delen av møtene som veldig viktig – kanskje vel så viktig som det formelle innholdet i møtene – og de uttrykte tydelig at dette var noe som de ønsket ble bevart og styrket. De forklarte det med at selve møtестrukturen kan være litt lukket, mens det å sitte ansikt til ansikt og spise sammen, gir dem mulighet for å bli kjent med folk de ønsker å bli kjent med for jobben man skal gjøre. *Nettverksbygging sitter i ryggmargen vår*, sier en deltager. Her er det flere nettverksrelasjoner en kan tenke seg som viktige: For det første framstår Saemien raerie som en plass der samiske aktører fra ulike arenaer møtes og blir bedre kjent med hverandre. Dette framheves spesielt av en deltager, som sier at hen bestemmer seg for at *«han skal jeg bli kjent med nå», fordi jeg trenger å ha kontakt med han mer enn politikere i Trondheim*. For det andre, trekkes det fram at Saemien raerie gir muligheter for at samiske aktører kommer bedre i kontakt med politikere og forvaltning fra majoritetssamfunnet. Man kan få oversikt over hvem som jobber med samiske spørsmål, både på kommune- og fylkesnivå. Det at man møtes kommunalt ansatte, fylkespolitikere, sametingspolitikere og fylkesadministrasjon ble framholdt som verdifullt av flere. Noen snakket om påvirkningsarbeid, og at man kunne få gode synergier på sikt ved at ulike parter hadde kjennskap til hverandre. Andre opplevde at det å kunne vise til samisk råd og fylkesnivået gav legitimitet i eget arbeid. For det tredje, trekkes det fram at Saemien raerie gir muligheter til å både skape og være bindeledd mellom «majoritetssiden som ikke helt skjønner det samiske», og deler av det samiske samfunn som kanskje opplever fylkespolitikken og -administrasjonen som en fjern part.

Det er også mulig å tenke seg en fjerde funksjon som Saemien raerie ser ut til å ha, nemlig at man fra majoritetssiden tenker at rådet er en arena der majoritetsposisjonerte aktører kan komme i kontakt med samiske miljøer, og «få tilgang til» samiske stemmer. Her ligger det imidlertid en risiko for man slår seg til ro med at samisk representasjon og medvirkning i rådet blir ivaretatt, når vår undersøkelse viser at dette langt fra er en unison oppfatning. Denne

risikoen henger sammen med innspill som knytter seg til tid og sted for møtene, og viktigheten av å skape rom for samtaler som ikke er begrenset av sakslister og frister. Dette vil vi komme tilbake til i kapittelet om utfordringer.

Relasjonen mellom den samiske minoriteten og representanter for majoriteten har vært gjenstand for mange og omfattende betraktninger i intervjuene, og her kommer til dels svært ulike syn til uttrykk. Flere har på ulikt vis bemerket at de driver med «opplæring» av de ikke-samiske. En av de som ble intervjuet forteller at dette er positivt, i den forstand at Saemien raerie er en arena der slik opplæring fungerer nokså bra. En annen påpeker at man i fylkeskommunen har opparbeidet seg en kompetanse omkring samiske spørsmål. Spesielt en deltager opplevde de ikke-samiske representantene som lydhøre, ydmyke og mottakelige for innspill, og at man i Saemien raerie *tar utgangspunkt i at man ikke vet, og spør*. Dette inntrykket deles ikke av alle deltagerne, og det kommer vi tilbake til i kapittelet om utfordringer.

Videre tegner noen deltagere et bilde av samtaleklimaet i Saemien raerie som åpent og trygt for å diskutere vanskelige spørsmål. *Jeg syns vi har funnet en form hvor mange forskjellige parter kan snakke*. sier en person, og videre:

Vi blir respektert i samisk råd. Det er andre sammenhenger hvor man ikke gjør det, her blir jeg tatt på alvor som representant for det samiske.

Diskusjoner av hverdagsrasisme blir trukket fram som eksempel på en sak som Saemien raerie har behandlet på en god måte og hvor resultatene har vært gode. En deltager gav uttrykk for at samiske representanter ikke trengte å «holde igjen» eller være forsiktige med å ta opp ting. Også her kommer det tydelig andre syn til uttrykk i intervjuene, som vi vil gjøre rede for i neste del av kapittelet.

4.3 Utfordringer

Som antydnet over, har deltagerne trukket fram et knippe utfordringer i måten Saemien raerie fungerer på. har valgt å gå relativt grundig inn i utfordringsbildet, fordi vi mener at det her ligger muligheter for å tenke nytt.

Man må prioritere med begrensa ressurser

Flere av de som har blitt intervjuet, trekker fram at de ikke alltid har mulighet til, eller interesse av, å prioritere møtene i Saemien raerie. Noen av disse uttrykker at de opplever det uheldig at de har begrensede muligheter til å delta. Dette kan selvsagt skyldes flere forhold enn de som kommer fram her. Det som blir nevnt spesielt, er at møtene på høst og vår ofte kolliderer med kjerneaktivitet for reindrifta som man ikke kan gå fra, som kalving og flytting. Flere ytrer ønske om at man i planlegginga sjekker årshjulet for møter opp imot aktivitet for reindriftsaktører, skoleruta og Sametingets møteplan.

Det trekkes også fram at man i en travel hverdag, i praksis ender opp med å prioritere oppgaver og aktiviteter som de ser som mer direkte relevante enn Samisk råd. En deltager sier:

Hadde jeg tenkt at dette er veldig viktig for det samiske – så hadde jeg kanskje prioritert det høyere, men når jeg må velge mellom å være ute og drive med kjernevirksomhet – eller å sitte på et hotell og diskutere ganske generelle saker, så...

Her kommer det fram at deltagelse i Saemien raerie ikke nødvendigvis blir nedprioritert av mangel på interesse direkte, men fordi det kommer i konkurranse med plikter og aktiviteter som oppleves som mer viktige og relevante. Andre uttrykker at de har *akseptert det som en god bruk av tid [...] fordi det har med oss [i en viss sektor] å gjøre*. Her er det nærliggende å tenke at det vil være forskjell på hvilken sektor man arbeider i og hvem man representerer i rådet (som kommentert i spørreundersøkelsen).

Det påpekes at mange aktører i samisk politikk og organisasjonsliv har flere ulike verv og roller, og det beskrives et sterkt press på både de språklige og samepolitiske ressursene i det sørsamiske området. Det er en kjensgjerning at sørsamisk politikk og organisasjonsliv består av et nokså begrenset antall personer, og dette tvinger naturligvis fram prioriteringer både ut ifra relevans, effekt og egen interesse. Deltagelse på disse arenaene er i stor grad frivillig arbeid, selv om det for Saemien raerie sin del blir kompensert økonomisk. Flere trekker fram at dersom man først skal delta aktivt, tar det tid å forberede seg skikkelig. Dette mener vi også bør sees i sammenheng med bemerkninger om at mange i Saepmie er slitne, opplever å bære på et tungt ansvar, og at de majoritetsposisjonerte aktørene ikke er oppmerksomme på den problematikken. Dette kommer vi tilbake til.

Lite gjennomslag og relevans

Punktet over om prioritering henger også sammen med at flere opplever lite konkret gjennomslag for saker som blir behandlet i rådet, eller for sine innspill i saker. En deltager trekker fram opplevelser av at man tror man har påvirket en sak, man har kanskje lagt ned et stort arbeid, og så viser det seg at det ikke hadde noen effekt likevel. Slike hendelser fører til trøtthet over tid. Flere trekker fram at de kan kjenne på en maktesløshet og resignasjon, og at det, i en situasjon med mange oppgaver og lite tid, ikke oppleves tida verdt å sitte på møter i rådet.

Vi mener det er viktig å understreke den historiske forankringen slike opplevelser har i relasjonen mellom Saepmie og majoritets-Norge. En person uttrykker det slik: *Det er også en historisk bit, som gjør at en har manglende tillit til det politiske systemet*. Ettervirkningene etter, og den fortsatte betydningen av, norsk kolonisering og fornorskingspolitikken er forhold som også farger møtene i Saemien raerie, og relasjonen mellom majoritets- og minoritetsposisjonerte aktører i rådet. Dette vil vi komme tilbake til.

Videre påpeker en deltager at de som har jobb og oppgaver i felten, forholder seg til ulike forvaltningsregimer i sin virksomhet, og at dette er med å svekke relevansen av fylkeskommunale strukturer og prosesser.

Møteformatet: Agenda og eierskap

Selve formen på møtene blir kommentert av flere. I forrige delkapittel viste vi til flere som understreket at den uformelle delen av møtene var viktig og potensielt verdifull. Samtidig

uttrykker flere at møteformen kunne oppleves begrensende for en åpen samtale, og for de perspektivene man kunne ønske å få formidla. En deltager uttrykker det slik:

I slike forum [som rådet] blir man tatt ut av sin verden, og skal forklare [noe] til politikere som ikke har samme forståelse. Avstanden blir for stor.

Når rammene oppleves som definert på majoritetsaktørenes premisser, legger man nesten automatisk bånd på seg, og *snakke[r] et språk som må forstås av majoritetssamfunnet*. I samfunnsvitenskapelig kontekst er en kjent mekanisme at minoriteter opplever å måtte tilpasse seg majoritetens praksis, og også ofte velger å gjøre det for å lette tilværelsen og dempe ubehaget ved minorisering (Dankertsen, 2014b). Resultatet blir at budskapet blir moderert og redusert, og viktige nyanser går tapt i oversettelsen. En sier:

[Det er] formatet som er problematisk– du sitter i et møte, det er foredrag på så og så mange minutter, og da er det vanskelig å komme ned til kjernen.

Dette illustrerer at muligheten for å kommunisere meningsfylt om samiske erfaringer og perspektiver oppleves redusert. Dette kan forstås som en tapt mulighet for et postkolonialt øyeblikk.

En person uttrykte seg slik: *Skal man få med flere fra det samiske må man åpne opp for å endre hvordan man tenker om møtet og setter opp agendaen*. Hen la fram et ønske om å kunne ha møter ute, for bedre å kunne få fram samiske perspektiv på landskap og tilknytning – som en motvekt til *streker på et kart* som kunne oppleves som innholdstomme og lite relevante. Bålet som møtepunkt ble trukket fram, og det å kunne frigjøre seg fra stramme tidsplaner og smale saksavgrensinger. Betraktningene knytta til selve møtearenaen – en kinosal eller et auditorium – knytter seg også til det neste delkapitlet, som dreier seg om rommet for å dele – og ta del i – samiske perspektiver og erfaringer.

I tillegg til at møteformatet opplevdes av flere som å legge begrensninger på rommet for å gjøre seg forstått, kan det føre til at møtene oppleves som politikeres og administrativt ansattes hjemmebane. En deltager sier:

[Saemien raerie] er ikke et samisk organ, oppfatter det ikke som det. Det er et politisk organ hvor jeg er invitert til å være en del av det.

Her kommer det til uttrykk at Saemien raerie oppleves som et organ man ikke eier, men er gjester i. Flere av de vi har intervjuet opplever at de ikke blir reelt invitert til å medvirke når de blir bedt om å *komme med innspill* på saker som er valgt ut, skrevet fram og presentert av majoritetsaktører. En deltager reflekterer over at mange ikke later til å være klar over hva det innebærer å komme til rådet i en minoritetsposisjon:

*Norske politikere slipper å reflektere over **hvem er jeg?** i dette forumet. Majoriteten trenger ikke å reflektere over det. Det er ingen anklage, men det er sånn det er. Jeg savner en bevissthet rundt det.*

Noen gir også uttrykk for at det opprettholdes en dynamikk der man vanskelig kan møtes på like fot:

[Jeg] forstår at [folka fra] fylket, kommunen, universitet sier at «det er viktig», men idet du sier «så bra at du har kommet med dine innspill», så har du gitt

meg lav status. Jeg får aldri et eierskap til samisk råd når de forteller meg hvor fint det er at jeg rekker opp hånda.

Disse betraktningene henspiller på den ene sida på hvordan møtene foregår reint konkret, og hvilke saker som blir diskutert på hvilke måter. Samtidig berører de også mer overordna dynamikker i majoriserings- og minoriseringsprosessene i relasjonen mellom Saepmie og majoritets-Norge. Dette kommer vi tilbake til seinere i kapitlet.

Samiske perspektiver og erfaringer kommer ikke godt fram

Flere av de som ble intervjuet, formidlet som nevnt en opplevelse av å være gjester i og ikke eiere av Saemien raerie, og flere etterlyste tydeligere samiske perspektiver når saker blir lagt fram. Noen setter dette i en historisk sammenheng, og snakker om den akkumulative belastningen som ligger i at lignende situasjoner går igjen på mange samfunnsområder, og har gjort det historisk.

Som et eksempel på at det ikke oppleves å være rom for samiske perspektiver, trekkes det fram at offentlig forvaltning i stor grad mangler språk for å kunne uttrykke en bredere forståelse av og tilknytning til landet og landskapet. En sier: *Tilknytning til landet er en essens av hva vi er*. Begreper som areal og næring blir fattige og unyanserte. Dypere forankring og bredere forståelser blir vanskelige å kommunisere, og blir ikke oppfattet som *gyldige perspektiver i møte med storsamfunnet*. En styringslogikk der *alt må omsettes til målbare begrep* oppleves som avstandsskapende, og som en struktur som underminerer og usynliggjør samiske perspektiver. Dette kan forstås som fortsatt kolonisering, i den forstand at det offentliges styringslogikk underminerer og usynliggjør urbefolkningens kunnskapsformer. Slike mekanismer kan ha direkte politiske konsekvenser for eksempel i utbyggingssaker. Både i denne og andre saker oppleves det at mye er på spill, og går tapt.

Når det etterlyses tydeligere samiske perspektiver, betinger det kunnskap og bevissthet om hva samiske perspektiver faktisk er eller kan være. Etter vårt syn har ikke majoritetsaktører umiddelbart tilgang til slik kunnskap. Dette setter majoritetsaktører i en posisjon som krever at man tar konkrete grep for å dele definisjonsmakten.

Som nevnt over, er det noen av de vi har snakket med som opplever at majoritetsaktørene som deltar i Saemien raerie opptre ydmykt, og bevisste på egne begrensninger og grensene for egen kunnskap. Samtidig er det ikke alle som opplever det slik, og flere uttrykker at ikke alle later til å ha innsett dybden eller rekkevidden av hva samiske erfaringer innebærer. Dette henger igjen sammen med møteformen, som vist over, at mange ikke opplever at den inviterer til erfaringsdeling i det omfanget eller på den måten de kunne ønske.

Samtidig handler det, slik vi fortolker det, ikke bare om å gi samiske perspektiver mer plass og mer tid på møtene, men i kanskje like stor grad om at man fra majoritetssiden legger ned et arbeid for å sette seg selv i stand til **å besøke samiske perspektiver på deres egne premisser**. Flere etterlyser en større bevissthet om hvilket ansvar det innebærer å stadig skulle løfte fram, orientere om, minne om eller argumentere for gyldigheten av samiske perspektiver, uten nødvendigvis å møte så mye interesse eller forståelse. En deltaker forteller:

Vi hadde det samiske rådet med på ekskursjon en gang, det var ikke lange turen altså, men når vi kom inn til området vi skulle se på så begynte folk å dra, og da fikk jeg inntrykk av at det kanskje ikke er så viktig for de som deltar.

Denne erfaringen kan illustrere en mekanisme vi mener kan rammes inn som en form for *samisk merarbeid* (Dankertsen, 2014b). Her kommer merarbeidet til syne som en opplevelse av at man strekker seg langt for å formidle sitt perspektiv, men blir møtt med mangel på interesse. Dette merarbeidet blir tilnærmet usynlig fra et majoritetsståsted, der man kanskje bare opplever å ha «fulgt møteplanen», eller ikke har oppfattet hensikten med turen. Dermed rammer man ikke inn slike episoder som en aktiv avvisning eller manglende respekt fra majoritetens side. Slike hendelser illustrerer tydelig tapte muligheter for postkoloniale øyeblikk.

En person appellerer til at majoriteten strekker seg litt lenger, når hen sier:

Ja, det går an å lage kurs om samisk kulturforståelse, men folk må kunne ta til seg kompetansen og forstå grunnlaget for jobben man gjør.

Hen uttrykker her oppgitthet og trøtthet over å måtte «være opplæringsinstans», og etterlyser at majoriteten tar en reell del av ansvaret for å utvikle sin bevissthet og utvide sin kunnskap. Disse betraktningene kan vi knytte til behovet vi skisserte i kapittel 2 for å erkjenne at man i Saemien raerie har ulikt erfaringsgrunnlag. Det framstår tydelig at flere av deltakerne opplever sin posisjonalitet som alltid «markert» i forhold til det «normale», og at man opplever manglende den bevisstheten omkring egen posisjonalitet blant majoriserte aktører som belastende.

Dette leder oss videre til det siste temaet vi vil ta opp i dette kapitlet, som er en overordna betraktning om relasjonene mellom majoritet og minoritet – eller det vi her vil kalle pågående minoriserings- og majoriseringsprosesser.

Rådet speiler og viderefører minoriserings- og majoriseringsprosesser

Flere av deltagerne gir på ulikt vis uttrykk for at møtene i Saemien raerie aktualiserer en viss avstand mellom perspektiver:

Rammebetingelsene rundt dette rådet er annerledes enn andre råd, fordi man forholder seg til urfolk, kolonialisering, fornorskningshistorikk som man selv ikke vet noe om, og som gjør at man kommer med forskjellig ryggsekk inn i dette rådet.

Her antydes det at avstanden mellom perspektiver er mindre synlig fra et majoritetsståsted. Dette er en kjent og mye beskrevet mekanisme i minoriserings- og majoriseringssammenheng. Som majoritetsposisjonert er man, ofte uten å være det bevisst, premissleverandør og representant for det «normale».

Dette innebærer også at det ikke er like mye på spill for majoritetsaktørene i møtet. Man kan velge å fokusere på «samiske spørsmål», og engasjere seg i det når man er på jobb, og så kan man kle av seg dette «temaet» når man er ferdig for dagen. Det er et privilegium, og en side ved majoriserings- og minoriseringsprosesser som kan bidra til å opprettholde en ujevn maktbalanse. Spørsmålet om hva som står på spill i møter i Saemien raerie, blir berørt av flere av dem vi har intervjuet:

Alle som engasjerer seg bærer hele Saepmies fortid, nåtid og framtid på sine skuldre. Dette ansvaret for egen kultur, bygge opp, rette opp. Det er ganske tungt å gå inn og ta den samtalen med Saemien raerie.

Dette sitatet henspiller på at historiske erfaringer i Saepmie farger møter med offentlige strukturer også i dag; og at dette er en form for erfaring som majoritetsbefolkningen ikke deler, og som utgjør et lite synlig (fra en majoritetsposisjon) bakteppe for møtet. Dankertsen (2014b, p. 14) påpeker noe lignende når hun skriver:

[D]e taps- og krenkelsesopplevelser som den samiske befolkningen har opplevd i generasjoner som følge av statlig og mellommenneskelig minorisering, [...] er ikke bare noe som hører fortiden til, men er også noe dagens samer må håndtere for å forsone seg med fortiden, for slik å danne grunnlag for nye fellesskap i ruinene av det gamle.

Disse betraktningene må også ses i lys av en større nåtidig samfunnskontekst. Det er umiddelbart nærliggende å trekke fram at mange i det sørsamiske området er berørt direkte eller indirekte av vindkraftutbygginga på Fosen, og det er ikke vanskelig å forestille seg at høyesterettsdommen fra 2021 og norske myndigheters behandling av saken i ettertid, preger manges forhold til norske offentlige myndigheter. Videre forventes rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen sommeren 2023. Kommisjonens leder, Dagfinn Høybråten uttalte nylig at fornorskingen pågår fortsatt³, og det er all grunn til å spørre seg hvordan rapporten kommer til å prege relasjonen mellom Saepmie i Trøndelag og norske myndigheter. Saemien raerie kan ikke se sin virksomhet som isolert fra slike forhold for, som Dankertsen (2014b, p. 14) skriver (lett omskrevet): «fortiden pågår i nåtidige forhandlinger».

Slitasje

Den historiske akkumulasjonen av belastninger kommer til uttrykk gjennom at flere deltagere trekker fram det *utmattende* i å være i minoritetsposisjon som samisk. Det er ikke alltid man orker å ta alle kamper, kommentere alle saker, argumentere, forklare og forsvare. *Saepmie er sliten*, uttaler en person. Dankertsen (2014b) omtaler noe lignende i sin forskning ved hjelp av begrepet *samisk utbrenthet*. To av deltagerne uttrykker at de har *prøvd og prøvd*, men at de ikke ser noen historisk grunn til å skulle forvente at forsøkene fører fram.

Samtidig er det flere av deltagerne som gir uttrykk for at de føler en plikt til å stå i dette arbeidet for å bevare samisk språk, kultur og livsførsel. En person beskrev sin egen rolle som en *oversetter*, og som *den som vever og vever*. Blant dem vi har snakket med var det noen opplevde det å stå i denne plikten som meningsfylt, og gav uttrykk for at de, om de ikke nødvendigvis *ønsket* å stå med slikt arbeid hele tiden, stort sett gjorde jobben fordi de anså den som viktig. *Man har en plikt til å utdanne sine norske kamerater, sine lærere, sine kolleger*, uttalte en deltager. Andre uttrykte mer ambivalens, og at plikten er en byrde man aldri helt kan løpe fra. Plikt og slitasje i kombinasjon kan føre til at man *velger sine kamper*, en formulering flere av deltagerne brukte. Flere gav, som tidligere nevnt, uttrykk for at de kunne

³ <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/kEpgVv/hoeybraaten-slipper-samisk-bombe-fornorskingen-paagaar-fortsatt>

bli lei av å drive voksenopplæring, og en resonnerer: *Det kan nok også være grunnen til at noen velger bort slike forum.*

En side ved denne slitasjen, er at det fra en majoritetsposisjon kan oppleve tilbaketrekkingen som manglende engasjement eller deltagelse. Vi har tidligere vært inne på at det for en del aktører ligger noen praktiske hindringer i veien for deltagelse, og at nytten og verdien av rådet oppleves som litt begrenset. I tillegg kommer flere av deltagerne inn på at det vi her rammer inn som merarbeid og slitasje også spiller inn på avgjørelsen om man skal delta på møter i Saemien raerie. En person uttrykker seg slik:

Mange kjenner nok på en maktesløshet – man har prøvd og foreldre har prøvd, og så ender man til slutt opp med å ikke gidde. Selv om man snakker samme språk, så er det vanskelig å skape innsikt. [...] Jeg vet at de eldre i vårt distrikt, de har sittet i rettsaker hele livet, men de har likevel kjempet på.

Her pekes det på at det stadige merarbeidet, slitasjen, og opplevelser av å måtte kjempe de samme kampene som tidligere generasjoner, kan føre til resignasjon, og at man blir mer selektiv med hvor man legger ned innsatsen – hva man får igjen for å delta blir helt sentralt for hvordan man prioriterer. Det som kanskje kan oppleves som motstand mot å delta, må altså forstås som historisk situerte og pragmatiske praksiser.

En annen deltager trekker enda tydeligere koblinger til historiske erfaringer, og peker på den store belastningen som faller på enkeltpersoner fordi det ikke er så mange mennesker å «ta av» i Sør-Saemmie:

Opplevelsen politikere har av at Saemmie ikke stiller opp forteller meg at dere aner ikke hva det samiske samfunnet står i. [...] Det er etterkommere etter bussulykken [i Dunderlandsdalen] som prøver å stable en politisk aktivitet på beina igjen. Norske politikere trenger ikke å tenke på dette til daglig.

Videre trekkes det fram at mange også opplever samehets som er så belastende at man ikke orker eller har overskudd til å stikke hodet fram mer enn nødvendig: *Mange har mer enn nok med å parere* uttaler en deltager, og sikter nok en gang til merarbeidet som for mange følger med en artikulert samisk og samepolitisk posisjon.

Å glatte over ubehag

Videre blir det pekt på at de gangene man velger å involvere seg, tilpasser og modererer man budskapet. Noen forklarer dette med hensynet til relasjonen med majoritetssamfunnet, som for eksempel i dette sitatet:

Jeg vil alltid skjerme dere [i majoritetssamfunnet] mot ubehaget med konfrontasjon fordi jeg trenger Samisk råd. Alle disse tingene er med oss hver gang vi går inn i rådet. Alle gjør det, alle gjør den avveiningen.

Andre uttrykker som nevnt at de *velger sine kamper* i den forstand at de ikke alltid uttrykker det hvis de reagerer på noe i møte med majoritetsaktører. En deltager sier at hen har slått seg til ro med å *sette [...] det på kontoen for tankeløshet* og velger ofte å glatte over. Slike mekanismer der minoriserte personer implisitt blir pålagt (og også pålegger seg selv) moderasjon for å unngå ubehag, har blitt beskrevet i norsk kontekst før (Eriksen & Stein,

2022), og kan forstås i et affektteoretisk (Ahmed, 2014) rammeverk: Norsk *forestilt likhet* som nevnt i teorikapittelet innebærer også en nærmest institusjonalisert motstand mot å konfronteres med urettferdighet som ikke rammer majoriteten. Det (ofte ubevisste) behovet hos majoriteten for å slippe å konfronteres med at samfunnsstrukturer man tar for gitt og opererer innenfor kan skape urett, rammer i praksis minoritetens tilgang til å artikulere sine erfaringer og få dem tatt på alvor.

Det ligger også strategiske vurderinger i valget om å glatte over: Hvis man blir «for tydelig» i sin kritikk, risikerer man å bli oppfattet som brysom eller utakknemlig. *Vi er gjester, og er redd for å ødelegge den relasjonen. Redd for å være festbremsen*, uttaler en deltager. Dette illustrerer at balansegangen mellom å (i majoritetens øyne) være åpen og engasjert, og «delta», og å være brysom eller utakknemlig, blir hårfin. Dette kan skje uavhengig av om enkeltpersoner i majoritetsposisjon har gode intensjoner, og gode intensjoner er heller ikke tilstrekkelig for å forstyrre en slik mekanisme.

4.4 Forslag til endring

På bakgrunn av fire intervjuer er det naturligvis ikke mulig å tegne verken et entydig eller et helhetlig bilde av hvordan Saemien raerie fungerer, hva som gjør at ulike aktører til ulike tider nedprioriterer møter i rådet, eller hva som kan være fruktbare endringer. Tanker om konkrete grep som kommer fram her, henger sammen med enkeltpersoners oppfatninger av hva som er de største utfordringene. Dette punktet i analysen kan ikke leses verken som representative eller uttømmende forslag til endringer. De momentene som kommer fram i materialet belyser likevel noen resonnement som kan tjene til å utvide mulighetsrommet i videre arbeid med Saemien raerie. I det følgende vil vi derfor forsøke å peke på noen muligheter som de vi har snakket med har trukket fram.

Tid, sted, form og agenda: Å bytte på å være gjest

Vi har vist over at flere fra intervjuundersøkelsen både peker på egenopplevde årsaker til at møter kan bli nedprioritert, og gjør seg noen tanker om hva som kan gjelde for andre. En tendens som ble pekt på, var at møtetidspunktene jevnlig krasjer med reindriftsaktivitet man ikke kan gå fra, og at møteagendaen for samepolitiske organer også må sjekkes ut når man legger møtene.

En annen sentral og litt mer overordna tendens, dreide seg om hvordan man organiserer møtene for å legge til rette for å gi plass til samiske perspektiver. Ett konkret forslag som ble presentert, var å bytte på å være vertskap for møtene. «*Jeg tror det hadde vært interessant hvis den overordnede tanken hadde vært at dette 'ruller' mellom samene og fylkeskommunen*», sier en deltager. Hen peker på begrensningene som ligger i å stadig oppleve å være «på bortebane» i møte med offentlige strukturer:

Alt som omhandler oss blir rammet inn av et premiss og format som er den andres part. Et alternativ hadde vært å etablere to ulike arenaer – også for å se hvilke tema som kommer opp.

Dette innspillet adresserer opplevelsen som har blitt pekt på tidligere, av at møteformatet oppleves som å være politikeres hjemmebane. Rullerende vertskap blir presentert som en måte å dele agendamakt på.

Videre er det noen som foreslår at det å møtes på ulike arenaer vil kunne åpne opp samtalene:

Kanskje burde slike møter vært satt ute ... for å få innsikt. [...] Det er når man kommer ut av møterommet og legger bort telefonen at de gode samtalene kommer inn. Jeg er fremmed i møterommet og på konferansen i en kinosal. Ordene – man velger helt andre ord ute, sammenlignet med i møterommet.

Her kommer hen inn på at rommet for dypere samtaler, og for å formidle samiske perspektiver og kunnskapsformer kan utvides ved å flytte seg ut av møterommet:

Det har vært en del samiske møter, og min erfaring er at den frie samtalen kommer opp i åpne landskap. [...] Ute kan man også vise landskapet og ha[...] gode samtaler. Samtaler som oppstår ved bålet – da ha[dde] jeg hatt en større tro på at det jeg deler blir forstått. Det blir andre tema som dukker opp. For å skjønne sammenhenger i landskapet – det er lettere å forklare når man er der. Administrative streker på et kart er ikke det samme

Gjennom å la vertskapet rullere, vil man kanskje velge ulike møtearenaer, og dette vil påvirke både hvilke saker som kommer opp og hvordan de blir diskutert.

Et annet og beslekta forslag, dreier seg om møteledelse. En person foreslår: «[De ulike samiske organisasjonene] kunne lagt fram saker, vært møteledere». Her adresseres utfordringen som har blitt pekt på med at saker blir skrevet fram og presentert fra et majoritetsperspektiv. Dersom man innfører rullerende møteledelse, vil det kunne åpne for mer reell dialog, mener en deltager, og det vil styrke Saemien raeries troverdighet. Forslaget kan også knyttes til betraktninger om at rolleforståelsene og samtalepraksiser fra majoritets- og samisk side kan være forskjellig:

[...]V]i er drilla på konsensus, drilla på å føle seg fram på hva mener den andre, hva tenker den andre, er det mulig å skape konsensus eller ikke. Det betyr også at Saepmie bruker tid. Dette har vi ikke i en norsk politisk sammenheng, der er man i kraft av seg selv. Du representerer aldri noe i kraft av deg selv. Det er også derfor man får disse merkverdige kommunikasjons-krasjene.

På lignende vis som vi har vært inne på tidligere, kan slike forskjeller i perspektiv og praksisformer som pekes på her, være vanskelige å få øye på fra et majoritetsperspektiv fordi man oppfatter de praksisformene og strukturene man selv er den del av, som det normale, det nærliggende, den «naturlige» måten å gjøre ting på. Fra et slikt ståsted oppleves kanskje det å ikke være komfortabel med møteformen, ikke spille etter de «normale» reglene for møtet, som ufruktbart og at man «ikke bidrar», mens mulighetene for at det kan finnes alternative spilleregler, havner i blindsonen. Når det foreslås rullerende vertskap og møteledelse kan det åpne opp for at man bytter på å være eier av og premissleverandør for møtet.

Hvordan utnytte begrensa ressurser

Ett av spørsmålene vi stilte de som deltok i de kvalitative intervjuene, var om de hadde tanker om aktører som burde vært invitert til Saemien raerie. Her kom det også et knippe med konkrete innspill som vi kan se i lys av ulike utfordringsbilder som ble tegnet. Blant annet ble det pekt på at representanter for de ulike reinbeitedistriktene burde kunne bli invitert dersom man har ambisjon om å være relevant for næringa. En deltager reflekterte over at flere enkeltpersoner som er involvert i reindrifft sitter i Saemien raerie med andre hatter. Dette peker på det faktum at det i sørsamisk område er et relativt begrensa antall mennesker som skal bekle mange verv og posisjoner for å klare å dekke alt. Mange er allerede nedsylta i verv og møtevirksomhet. Ett konkret forslag til Saemien raerie, var at det ikke nødvendigvis trenger å være ledere av de ulike organisasjonene som blir invitert til å sitte i rådet. En uttaler at «*mange stemmer blir borte i disse strukturene*». Selv om det kan bemerkes at det ofte er de samme som sier ja til å ta på seg frivillige verv, trekkes det fram at man ved å invitere andre enn lederne kanskje kunne få med flere ulike stemmer og få involvert flere.

Flere påpeker at det kan være fruktbart med et bindeledd mellom det kommunale og fylkeskommunale nivået. Som tidligere vist, opplevde en at det å sitte i Saemien raerie gav legitimitet opp mot kommunepolitikere og kommunal administrasjon. En annen spilte inn at kommunedirektørene kanskje kunne være vel så viktige å ha med i rådet som ordførerne, siden de er mer «*hands on på de kommunale strukturene, og skulle sett [mer av] det samiske*».

Reell dialog og vilje til handling

I forrige kapittel var vi inne på opplevelsene av samisk merarbeid som flere av deltagerne gav uttrykk for. Noen gav uttrykk for å ha akseptert dette som et nødvendig merarbeid, og at rammene for merarbeidet tross alt var gode i Saemien raerie. Man opplevde å nå fram, bli hørt og møtt med åpenhet. Samtidig kom det fram en slitasje som det samiske merarbeidet fører med seg, og noen gav uttrykk for frustrasjon over at dette framsto som en lite synlig posisjon i Saemien raerie.

Den grunnleggende utfordringen for Saemien raerie, ble det spilt inn, ligger i å bryte ut av en dynamikk der de samiske aktørene blir tillagt for stor del av ansvaret for å artikulere og vise fram denne posisjonen for majoritetsaktørene. En deltager appellerte:

*I Saepmie har vi et begrep som heter mánnoeh – som betyr vi to. Det er noe med å komme dithen at vi snakker om «vi» i Saemien raerie: hva er det **vi** tenker om dette.*

Og videre:

Klarer vi ikke å skape et fellesskap i Saemien raerie, så klarer vi det heller ikke. Saepmie er for slitne til å orke å skape det fellesskapet. Man blir sliten av å prøve og prøve og får ikke noe igjen.

Som nevnt i forrige kapittel, var et noen som uttrykte resignasjon etter å ha forsøkt å nå fram med invitasjoner, der man opplevde at majoritetssiden enten ikke har tid, eller ikke prioriterer det. Felles for disse innspillene er at man opplever å ha strukket seg ganske langt for å snakke sammen, uten å få den samme forpliktelsen eller fleksibiliteten tilbake. Flere etterlyste at majoriteten, som i større grad har sittet med definisjonsmakta for hva Saemien raerie er og

hvordan det gjøres, tar en mer reell og konkret del av ansvaret for å bryte med denne dynamikken. En person uttalte:

Man kan løse det via en dialog, men ikke via spørsmålet «hva vil du at jeg skal gjøre» Det er en del av historikken i Trøndelag. [...] Ofte [er det] en gjennomgangstone at «det må samene selv gjøre». Man [er] ikke i stand til å gå inn og se at historien er felles.

Igjen må disse betraktningene ses i et historisk perspektiv, og i lys av det større bildet av relasjonene mellom samer og det offentlige i Saepmie i Trøndelag:

Fosendommen preger måten vi møter norske myndigheter på. «Sjekk hvor jeg trur på deg», på en måte. Du bryr deg ikke i handling. Tanker og rettferdighetssans, men ikke vilje til handling.

Her uttrykkes det i klare ordelag at selv om man ser at det finnes gode intensjoner, så er ikke intensjoner nok til å skape tillit. På et vis formidles det her at det fra det offentlige Norges side må gjøres et solid, langvarig og konsistent arbeid før man kan forvente en mer tillitspreget relasjon. I stedet opplever noen at Saepmie inviteres til å strekke seg for å få sine perspektiver hørt, og samtidig møtes med bebreidelse når man ikke dukker opp eller tar ordet på møter.

5 Veien videre for Saemien raerie

Flere av de vi har snakket med har altså pekt på at det har en verdi å møtes både ulike sørsamiske aktører og å møte majoritetspolitikere og forvaltning. Noen opplever verdien som stor allerede, andre som mer betinget. Det de fleste intervjudeltagerne har til felles, er synet at Saemien raerie kunne hatt større verdi dersom de uformelle sidene ved møtet ble styrket, og at rammene for å bringe inn samiske perspektiver ble åpnet opp og vektlagt mer.

Dersom Saemien raerie skal lykkes i å bli et sterkere talerør for samiske stemmer og interesser, avhenger det av at det er rom og språk for samiske kunnskaps- og uttrykksformer i rådet. Gjennom å åpne for å møtes på ulike arenaer, ulike hjemmebaner, og å dele på møteledelse og agenda kan man også åpne for at ulike kunnskapsformer blir artikulert.

Hvis man skal ha ambisjon om å gjøre rådet mer nyttig må man prøve å gjøre det til et sted hvor de samiske aktørene ikke bare er på besøk og må tilpasse seg majoritetsstrukturen. Et sted hvor majoritetsbefolkningen kommer banker på døra til de samiske organisasjonene i stedet for alltid motsatt. Gir man slipp på noe av agendamakten, kan det samtidig utgjøre en anerkjennelse av at «tradisjonelle» politiske møtene som ramme ikke er så godt egna til å dempe det samiske merarbeidet. En erkjennelse av samisk merarbeid – uten samtidig å ynkeliggjøre – synes nødvendig for at møtene skal oppleves fruktbare for alle parter. Dette kan vi ramme inn som et ønske om å åpne rådet for postkoloniale øyeblikk, som vi viste til innledningsvis. Det kan skape rom for å forstyrre – om enn glimtvis – historisk forankra ulikhet i definisjonsmakt.

Avslutningsvis vil vi forfatterne komme med en oppfordring til lesere i majoritetsposisjon. I den brytningstiden vi befinner oss i, i rommet mellom en historisk, nåtidig og framtidig dimensjon av et nødvendig forsoningsarbeid, er det helt nødvendig med en erkjennelse av at offentlighetens strukturer kan fungere som en videreføring av majoritetsnorsk kolonisering av Saepmie, selv om det ikke nødvendigvis er intensjonen. Trööndelagen Saemien raerie har i beste fall potensiale til å være en arena der slik erkjennelse kan finne sted og få konsekvenser i praksis – en arena for postkoloniale øyeblikk.

6 Samisk koordineringsgruppe

I denne delen redegjør vi for undersøkelsen av hvordan medlemmene av Trøndelag fylkeskommunes koordineringsgruppe for samisk opplever at gruppa fungerer. Først skisserer vi kort koordineringsgruppas mandat og organisering, for å sette undersøkelsen i kontekst. Deretter redegjør vi for og begrunner undersøkelsesmetoden vi har valgt, før vi presenterer resultatet av undersøkelsen.

Undersøkelsen av samisk koordineringsgruppe består av en analyse av kvalitative intervju med seks av åtte medlemmer i koordineringsgruppa, samt samtaler med koordinator for gruppa, Arnhild Opdahl. En del av samtalene gikk ut på å få klarhet i hva gruppa jobber med, og hvordan den er organisert. Samtidig er dette nødvendig kontekst for å vurdere innspill om hvordan arbeidet fungerer. Derfor skisserer vi her innledningsvis vi de organisatoriske sidene ved arbeidet, før vi går videre til resten av undersøkelsen.

Behandlingen av personopplysninger i denne undersøkelsen er godkjent av Sikt, tilbyder av personverntjenester for forskningsinstitusjoner (Vedlegg).

6.1 Organisering av samisk koordineringsgruppe

Fylkeskommunens koordineringsgruppe for samisk er sammensatt av saksbehandlere og noen ledere fra seksjonene for regional og kommunal plan, næring, kulturminner, og kommunikasjon, i tillegg til avdeling for utdanning og kompetanse. Alle som sitter i samisk koordineringsgruppe har samisk som en del av oppgaveporteføljen sin, i tillegg til og på linje med andre saker. Gruppa blir koordinert av koordinator for samisk, som har tilhørighet ved seksjon for kunst og kultur. De har faste møter, initiert av koordinator, og det er koordinator som setter agendaen.

Gruppas formål er ifølge fylkeskommunens nettsider⁴ å «sikre samhandling om samiske saker i fylkeskommunen» gjennom de respektive seksjonene, i henhold til lovmessige forpliktelser og fylkeskommunens samarbeidsavtale med Sametinget. På Fylkeskommunens nettsider er mandatet nedtegnet slik:

- Utvikle felles forståelse for å ivareta samiske interesser og behov i aktuelle saksområder, jf samarbeidsavtalen med sametinget
- Utvikle arbeidsmetodikk i fylkeskommunen for å imøtekomme samisk konsultasjonsrett
- Samhandle om prioriterte områder fra overordna planer og strategier for videreutvikling av samisk språk og kultur
- Gi innspill om aktiviteter innenfor samisk til aktivitetsplanen (grunnlag for tospråklighetsmidler fra Sametinget)

Koordineringsgruppa består som nevnt av folk fra flere avdelinger. Avdelingene organisasjon, eiendom og tannhelse; Utdanning og kompetanse; Kultur og folkehelse; Plan, næring og kulturminner; og Veg er representert, mens avdelingene Samferdsel og Økonomi og

⁴ <https://www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/kultur/sorsamisk/samisk-rad2/samisk-rad/>

digitalisering ikke er det. Formålet med å ha mange avdelinger representert synes å være å skape en breddeforankring for samiske saker i organisasjonen, og at gruppas medlemmer kan være bindeledd mellom avdelingene for at fylkeskommunen skal innfri sine forpliktelser til å ivareta samisk språk, kultur og livsførsel. Eksempler på hvordan man fungerer som bindeledd kunne være at man var tar kontakt med egen seksjon og ber om innspill på formuleringer i planarbeid; at man er med på samarbeidsmøter med andre aktører og etater; og at man involverer egen seksjon i arbeidet med samarbeidsavtalen mellom fylkeskommunen og Sametinget.

Koordinator for gruppa oppfattes av mange som den som «driver» arbeidet. Hun kaller inn til møter, setter agenda og skriver referat, og resten av gruppa «svarer på saker som er bestilt av henne». Samtidig er det ingen av medlemmene i gruppa (med unntak av koordinator) som har nedfelt i stillingsbeskrivelsen at deltagelse i koordineringsgruppa en del av arbeidet. Det blir pekt på at det «blir litt opp til hver enkelt» hvordan man nærmer seg dette ansvarsområdet. Det understrekes at koordinator ikke har instruksmyndighet, og at hver av gruppas medlemmer svarer til lederen for egen seksjon. Det trekkes fram at man jobber etter politiske signaler, og oppfatter politikerne jevnt over som interessert i å ivareta fylkeskommunens samiske forpliktelser.

6.2 Metode

I arbeidet med å kartlegge hvordan koordineringsgruppa fungerer, har vi gjort tre intervjuer med medlemmer av koordineringsgruppa. Ett kort intervju med leder, et fokusgruppeintervju der fem medlemmer av gruppa (inkludert leder) var til stede, og et individuelt intervju med et medlem som ikke hadde anledning til å delta i fokusgruppeintervjuet. Totalt er altså seks av åtte i gruppa intervjuet. Utvalget er gjort av tilgjengelighetshensyn – alle i koordineringsgruppa var invitert til å delta, men det var ikke mulig å finne tidspunkt som passet for alle i det tidsvinduet vi hadde til rådighet. Dette betyr at ikke alle seksjoner er representert, og det må tas forbehold om at noen saksområder dermed ikke er så godt belyst.

Når utvalget er gitt ut ifra hvilken stilling eller funksjon man har, vil ikke full anonymitet være mulig. I analysen vil vi ikke oppgi hvem som har kommet med hvilke innspill, og vi utelater detaljer som kan knytte enkeltpersoner til konkrete utsagn så langt det lar seg gjøre.

Intervjuene ble kodet tematisk etter samme metode som intervjuene med Saemien raerie. Noen utsagn har fått flere enn en kode, for eksempel både «organisering» og «utfordringer». I resultatdelen under har vi dermed måttet velge hvor det skulle skrives fram. Her har lesbarhet vært det styrende prinsippet, og vi har forsøkt å bygge opp en tekst som gradvis introduserer konteksten og innspillene slik at teksten blir lett å følge.

Etter den tematiske kodingen, ble utsagn fra hver kode gruppert etter det innholdet, slik at de fleste kodene har fått noen underkoder. I resultatdelen under her, kommer de sentrale underkodene fram som avsnitt.

6.3 Resultater og analyse

Datamaterialet her er mindre omfattende enn materialet for Saemien raerie, og vi har derfor valgt å gjøre en mer deskriptiv innholdsanalyse.

Koordinering og relevante kontakter

Flere av medlemmene i koordineringsgruppa trekker fram verdien av at man kjenner til arbeidet med samisk i de andre seksjonene. Det påpekes at arbeidet med samisk går «på tvers», og at det er viktig og nyttig å vite hvordan og med hva andre avdelinger og seksjoner jobber, spesielt i konkret arbeid med planer og strategier. I tillegg til at man er orientert og kan lære av hverandre, har det den fordel at man vet hvilke personer som er de rette å kontakte på tvers av seksjoner. Arbeidet med samarbeidsavtalen mellom fylkeskommunen og Sametinget trekkes fram som en vellykka prosess som var godt koordinert på tvers.

I tillegg trekkes det fram at det er nyttig å utvikle kjennskap til ulike aktører og fora utenfor organisasjonen, og får et større kontaktnett i arbeidet med samiske saker. Det oppleves som nyttig at koordinator har et stort nettverk som man kan «koble seg på».

Kontakt med og innspill fra samiske aktører

Noen mener gruppen har verdi som møtepunkt med «samiske næringer» for å «få innspill og få løftet deres perspektiv inn i prosessen», og at det fungerer som et sted å henvende seg for å få hjelp til å «sjekke at det treffer det man skriver» for eksempel i utlysningstekster. Samtidig formuleres denne fordelene også som en «drahjelp til å mobilisere det samiske samfunnet for å komme med innspill». Dette kan også leses som et uttrykk for avstand til de aktuelle samiske miljøene, og at noen opplever at de ikke alltid er så responsive som de kunne ønske. Dette kan vi se i lys av det vi har skrevet i kapittel 2 om samisk merarbeid i møtet med offentlige strukturer. Det som fra majoritetens side kanskje oppfattes som manglende respons, eller taushet, kan være en valgt tilbaketrekkning som uttrykk for slitasje, manglende relevans, eller dårlig tid.

Økt kompetanse og bevissthet

Flere trekker fram at de har lært mye av å sitte i gruppa, både konkret med tanke på planarbeid, kjennskap til ulike ressurser og virkemidler, og forpliktelsene fylkeskommunen har gjennom konsultasjonsplikten og samarbeidsavtalen. Møteposter som kurs, foredrag og utstillinger har bidratt til økt kompetanse for medlemmene i gruppa. Det oppleves som meningsfylt å arbeide med noe som folk er opptatt av, og er viktig for den samiske kulturarven.

Noen peker på en bevissthet om at fylkeskommunen tar del i et spesielt ansvar for å bevare sørsamisk språk, og deler en opplevelse av at man får utrettet noe på det området. Flere trekker fram at man har fått lovord for godt arbeid fra Statsforvalteren og departementet, og at det har vært gjennomført en evaluering som gav gode resultater. Riktignok kan ikke disse kommentarene nødvendigvis knyttes direkte til koordineringsgruppa. Likevel pekes det på at det å sitte i gruppa gjør at man blir «minnet på» å ta inn samiske perspektiver som en del av

kunnskapsgrunnlaget i saksdokumenter, at man vurderer konsultasjonsplikten, og at man tenker på om en sak bør legges fram for Samisk råd. Noen uttrykker at man ved å være med i gruppa, blir mer oppmerksom på samfunnsansvaret knytta til samisk, og at man har fått en økt kjennskap til og bevissthet om samisk kultur.

Videre trekkes fram at bevisstheten i fylkeskommunen har økt de siste årene, og at man har hatt en «vekker» med tanke på å inkludere samiske perspektiver i Trøndelags historie og forvaltning. Den samiske nasjonaldagen som ble markert 6. februar trekkes fram som eksempel på at det nå er «gratulerer med dagen og flagg i alle kanaler – sånn var det ikke for fem år siden». Her er det noen som mener at selv om det «går framover» og det samiske «begynner å bli mer synlig», så er ikke fylkeskommunen «i stand til å betjene samisk – enda».

Mandat, arbeidsfordeling og tid

Flere av respondentene uttrykker at de opplever noe uklarhet i hva som er mandatet til koordineringsgruppa, og forventningene til medlemmene. Noen opplever det uklart hva slags spørsmål gruppa skal jobbe med, og hva som konkret er oppdraget til fylkeskommunen som gruppa skal ivareta. I forbindelse med dette uttrykker flere et ønske om at arbeidet med samisk får en god breddeforankring i ulike saksfelt. Det gis uttrykk for at det er viktig å se samfunnsoppdraget på overordna nivå – og at mandatet ses på som bredere enn «bare» språkarbeid. For dem som jobber i andre seksjoner enn kultur, er det andre spørsmål som står i sentrum, og det uttrykkes ønske om at dette kan tydeliggjøres også gjennom hvordan gruppa er organisert.

Arbeidet i koordineringsgruppa ligger ikke i stillingsbeskrivelsen til medlemmene. Samtidig som det oppleves en tydelig «forventning om at man skal bidra», framstår det uklart nøyaktig hva som forventes, og hva som er grensene for ansvar og tidsbruk. Flere gir uttrykk for at de i stor grad selv definerer hvordan de utnytter gruppa, og at man selv må trekke grenser for hva man skal bidra med og hvor mye tid man kan bruke. Det uttrykkes at det både er fordeler og ulemper med det. En konsekvens er at man ikke alltid har eller tar seg tid til å stille på møter i gruppa.

Jevnt over gis det uttrykk for tidspress og mange konkurrerende oppgaver. Noen opplever å gå utover rammene for sin egen stilling, og at man «gjør det man må for at det skal fungere». Det uttrykkes et behov for flere folk, og noen sier at de opplever seg tvunget til å sette grenser selv om de ser at det er behov. Dette kan føre til dårlig samvittighet.

Flere ønsker tydeligere instruksjoner fra egen ledelse, og det etterlyses en avklaring seksjonsledere imellom, samt mellom seksjonsledelse og koordinator, knytta til ansvarsfordeling og oppgaver i det samiske arbeidet. En sier: «Hvis man skal bidra inn i arrangement som er eid av andre avdelinger, så må det forankres av ledere».

Det er også noen som etterlyser at gruppa får en klarere forankring inn i seksjonene. En respondent uttaler:

*Det er ikke rom for at alle skal presentere sine saker hver gang [i seksjonene].
Hvis noen vet at jeg sitter i gruppa, kan det være at de forteller meg om noe
de jobber med som berører samiske interesser.*

Her kommer det til uttrykk et visst nivå av tilfeldighet i om relevante saker i seksjonene blir plukket opp av koordineringsgruppa. Her etterlyses en tydeliggjøring av «hva slags rolle man skal ha i en slik koordineringsgruppe, inn i egen seksjon», og en uttaler: «Man må ha et tydelig mandat – og hvordan bruker vi andre for å få konkrete innspill». Som nevnt tidligere har noen opplevd at planarbeid har fungert godt, og man tidvis har fått til en struktur for å få innspill på tvers. Det kan synes som om det er avklaring av arbeidet utenom de store planprosessene som etterlyses.

På lignende vis kommer det til uttrykk at møtene i gruppa kan bli mer målretta. Noen uttrykker at møtene kan få litt preg av at man informerer hverandre, men at det i mange saker er lite naturlig å komme med innspill til hverandre. Noen etterlyser også mer effektiv tidsbruk og klarere agenda på møtene.

Forslag til endringer

Den tydeligste oppfordringen vi finner blant respondentene, er å tydeliggjøre mandatet, rollene og forventningene til de som sitter i gruppa: Hva de ulike seksjonene skal bidra med inn i gruppa, arbeidsoppgaver og hvordan dette arbeidet skal koordineres. Dette inkluderer tydelige grensdragninger fra seksjonslederne, og spørsmålet hvordan finansiering skal fordeles.

Videre finner vi en oppfordring til at medlemmene i gruppa i større grad får representere avdelinga si, og ikke bli «alt-mulig-personer» som arrangerer markeringer o.l. Selv om flere gjennom samtalen uttrykker at det er «helt riktig at kultur skal ha ledelsen», pekes det samtidig på at «å gjennomføre kulturarbeid kunne vært gjort av noen andre, som er ansatte i kulturavdelingen». Dette handler både om hvordan man disponerer tid og ressurser, og om å skape litt bredere forankring i gruppa. En respondent setter det muligens litt på spissen når hen uttaler: «å lage kunstutstilling sikrer ikke arealene til reindrifta». I dette ligger en oppfordring til å utnytte ennå bedre potensialet som ligger i at gruppa er bredt sammensatt, og at en tydeligere strukturell forankring i de ulike seksjonene vil kunne bidra til dette.

Vi finner også noen konkrete forslag som kunne skape en bredere forankring i seksjonene. Ett forslag er å la flere avdelinger være involvert på arrangørsida som en måte nærme seg dette på. Et annet punkt som blir nevnt, er at gruppa blir satt på ledernivå i seksjonene. Det ble også diskutert hvor lenge det er hensiktsmessig å sitte i gruppa, og det ble uttrykt at hvis det rullerer på flere personer etter for eksempel to år, vil flere få kjennskap til hvordan gruppa jobber. Her blir samtidig framholdt at det er ønskelig med en viss kontinuitet. Internundervisning er en annen bruk av gruppa som blir nevnt i sammenheng med spørsmålet om hvordan forankre gruppas arbeid i seksjonene.

Til slutt finner vi en oppfordring som knytter seg til tidspress og helhetstenking: Hvis man skal øke ambisjonsnivået for hva koordineringsgruppa skal gjøre, må det flere ressurser inn.

7 Avslutning

Denne rapporten er et resultat av en tredelt undersøkelse fylkeskommunens arbeid med samisk:

1. En spørreundersøkelse sendt ut til alle medlemmer og observatører i Samisk råd
2. Fire dybdeintervjuer med medlemmer av Samisk råd
3. Intervjuer med fylkeskommunalt ansatte som er med i fylkeskommunens koordineringsgruppe for samisk.

Spørreundersøkelsen ble i hovedsak besvart av aktører som på ulikt vis representerer offentlige organer i Trøndelag. Det gjør at vi gjennom spørreundersøkelsen ikke kan si noe entydig om hvorfor det er utfordrende for de samiske organisasjonene i fylket å delta.

Vi kan oppsummere funnene fra undersøkelsen av Saemien raerie i følgende anbefalinger:

1. Vi anbefaler at det settes i gang et arbeid for å vurdere hvem som bør inviteres som ikke er medlemmer i dag, og oppfordrer sekretariatet til å tenke bredere omkring hvem som inviteres til Saemien raerie. Dette kan skje gjennom en kartlegging av aktuelle samiske organisasjoner i Trøndelag og at man inviterer dem til dialog for å avdekke om det er organisasjoner som bør inviteres inn. Og om dagens nivå er riktig. For eksempel er det riktig nivå å invitere reinsamelagene, og/eller kunne man invitert reinbeitedistriktene også?
2. Vi anbefaler at det legges til rette for å videreføre og styrke Saemien raerie som en viktig møteplass og informasjonskanal for samiske aktører, og mellom samiske aktører og norsk forvaltning.
3. Vi anbefaler at de uformelle delene av møtene i Saemien raerie, som oppleves som verdifulle, styrkes.
4. Vi anbefaler at partene i felleskap jobber for at Saemien raerie blir en arena hvor majoritetssamfunnet får nyttig informasjon om viktige saker i det samiske samfunnet.
5. Vi anbefaler at man fortsetter det gode arbeidet på saksområder knyttet til kultur, språk, oppvekst og utdanning.
6. Vi anbefaler at man i større grad inkluderer saker som angår reindriften og andre samiske næringer, for eksempel arealsaker. Deltagelse i Saemien raerie er et spørsmål om prioritere i en travel hverdag. Dette stiller krav til relevansen av saker som tas opp i rådet.
7. Vi anbefaler at tid, sted og form på møtene fastsettes i samråd med de aktørene man ønsker skal delta.
8. Vi foreslår rullerende vertskap og møteledelse i Saemien raerie, fordi det artikuleres en avstand mellom majoritetsnorske og samiske perspektiver og erfaringer, som bør tas på alvor. Tid, sted og form på møtene bør variere mellom ulike aktørers hjemmebane.
9. Vi anbefaler at det legges ned et arbeid for å rekruttere personer med samisk språklig og kulturell kompetanse i fylkeskommunen.
10. Vi anbefaler at det etableres et systematisk refleksjonsprogram for fylkeskommunalt ansatte omkring samiske erfaringer, perspektiver og interesser. Det etterlyses en

erkjennelse av samisk merarbeid og samisk utbrenthet, samt hva samepolitisk aktivitet krever av de som driver med det. Dette må samtidig ikke uttrykkes gjennom ynkeliggjøring eller sykelligjøring av samiske aktører. Vi forfatterne vil legge til at denne etterlysningen kan utvides til å gjelde fylkeskommunen i stort.

I utlysningen fra Trøndelag fylkeskommune var det formulert et ønske om at evalueringsarbeidet skulle kunne ut i et forslag til videre organisering av Saemien raerie i kommende politiske periode. Anbefalingene over representerer vårt svar på dette ønsket. Samtidig har denne rapporten noen viktige forbehold, som vi også har kommentert flere steder underveis. For det første er den avgrenset til å vektlegge respondentenes erfaringer, opplevelser og forslag, og undersøkelsen gir i liten grad hjemmel til å konkludere når det gjelder konkrete organisatoriske endringer. Vi vil derfor, for det andre, understreke at rapporten ikke bør leses som et avslutningspunkt, men et startpunkt for videre arbeid.

Vår viktigste anbefaling, er at det nedsettes et prosjekt i fortsettelsen, med det formål å utarbeide en handlingsplan for Saemien raerie. Suksess betinger, etter vår mening, vilje og evne til å utfordre egne kunnskaper og forforståelser, særlig for de av oss som er vant til å være i majoritetsposisjon, eller som ikke er vant til at perspektivene vi tar for gitt, blir utfordret (Eriksen et al., 2022).

Ut ifra samtalene med samisk koordineringsgruppe, anbefaler vi:

1. Tydeliggjøring av mandat, roller og forventninger for koordineringsgruppa. Denne prosessen bør omfatte en diskusjon av hvordan fylkeskommunens brede vifte av sektorer kan involveres organisatorisk i arbeid med samisk.
2. Å sette i gang en prosess for å styrke og tydeliggjøre den strukturelle forankringa av gruppas arbeid ut i de respektive seksjonene.
3. Formalisering av arbeidsoppgaver og mandat bør få ressursmessige konsekvenser.
4. At det settes i gang et prosjekt med formål å utvikle et systematisk refleksjonsprogram for fylkeskommunalt ansatte omkring samiske erfaringer, perspektiver og interesser.

Vårt ønske er at rapporten blir lest som noe som ikke bare angår den samiske befolkningen, men *monnem*, og oss alle sammen. Vi håper den kan anspore til en erkjennelse av at det må en større jobb til, og det er en jobb fylkeskommunen må gjøre selv, i form av konkrete handlinger og vedtak.

Referanser

- Ahmed, S. (2014). *The cultural politics of emotion, Second edition*. EDINBURGH: Edinburgh University Press.
- Alvesson, M., & Skoldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod* [Interpretation and reflection: epistemology and qualitative methods] (2nd ed.). Studentlitteratur.
- Anderson, B. (1996). *Forestilte fellesskap: refleksjoner omkring nasjonalismens opprinnelse og spredning* (E. Andersen, Trans.). Spartacus. (Imagined communities reflections on the origin and spread of nationalism)
- Bangstad, S., & Døving, C. A. (2015). *Hva er rasisme* (Vol. 57). Universitetsforlaget.
- Benjaminsen, T. A., Reinert, H., Sjaastad, E., & Sara, M. N. (2015). Misreading the Arctic landscape: A political ecology of reindeer, carrying capacities, and overstocking in Finnmark, Norway. *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, 69(4), 219-229.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Dankertsen, A. (2014). *Samisk artikulasjon : melankoli, tap og forsoning i en (nord)norsk hverdag* Universitetet i Nordland, Fakultet for samfunnsvitenskap]. Bodø.
- Dankertsen, A. (2016). Fragments of the Future. Decolonization in Sami Everyday Life.
- Dankertsen, A., & Åhrén, C. (2018). Er en bysamisk fremtid mulig? Møter, moro og ubehag i en bysamisk ungdomshverdag. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(6), 447-463.
- Eriksen, K. G. (2020). Discomforting presence in the classroom – the affective technologies of race, racism and whiteness. *Whiteness and Education*, 1-20.
- Eriksen, K. G., & Stein, S. (2022). Good intentions, colonial relations: Interrupting the white emotional equilibrium of Norwegian citizenship education. *The Review of education/pedagogy/cultural studies*, 44(3), 210-230.
- Eriksen, K. G., Aamaas, Å., & Bjerknes, A.-L. (2022). *Å lytte til - og å engasjere seg i fortellinger. Refleksjonsverktøy for arbeid med samiske perspektiver og urfolksperspektiver i lærerutdanningen*. H. Dembra.
- Eriksen, T. H., & Sajjad, T. A. (2015). *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge* [Cultural differences in practice: perspectives on multicultural Norway] (6th ed.). Gyldendal akademisk.
- Gullestad, M. (2002). Invisible fences: Egalitarianism, nationalism and racism. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 8(1), 45-63.

- Heith, A. (2016). Aesthetics and Ethnicity: The Role of Boundaries in Sámi and Tornedalian Art. In K. n. Loftsdóttir & L. Jensen (Eds.), *Whiteness and postcolonialism in the Nordic Region: exceptionalism, migrant others and national identities*. Routledge.
- Jensen, E. B. (2007). Nord-Norge, en flerkulturell landsdel. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 4(1), 15-24.
- Knoblock, I., & Kuokkanen, R. (2015). Decolonizing Feminism in the North: A Conversation with Rauna Kuokkanen. *NORA : Nordic journal of women's studies*, 23(4), 275-281.
- Kuokkanen, R. J. (2007). Myths and realities of Sami women: a post-colonial feminist analysis for the decolonialization and transformation of Sami society. In *Making space for Indigenous feminism* (pp. 72-92). Fernwood Publishing.
- Kyllingstad, J. R. (2004). Kortskaller og langskaller: fysisk antropologi i Norge og striden om det nordiske herremennesket. In Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Kyllingstad, J. R. (2023). Rase: en vitenskapshistorie (1. utgave. ed.). Cappelen Damm.
- Minde, H. (2003). Assimilation of the sami – implementation and consequences. *Acta borealia*, 20(2), 121-146.
- Nergård, J.-I. (2011). Når slutter en koloniprosess? In S. Jentoft, J.-I. Nergård, & K. A. Røvik (Eds.), *Hvor går Nord-Norge? Tidsbilder fra en landsdel i forandring* (pp. 119-128). Orkana akademisk.
- Normann, S. (2020). Green colonialism in the Nordic context: Exploring Southern Saami representations of wind energy development. *Journal of community psychology*.
- Rasmussen, S. (2016). *Samisk integrering i norsk og svensk kirke i tidlig nytid - En komparasjon mellom Finnmark og Torne lappmark* UiT Norges arktiske universitet].
- Riseth, J. Å., Eilertsen, S. M., & Johansen, B. (2021). Reindriftas sårbarhet og Norges ansvar. In F. Flemseter & B. E. Flø (Eds.), *Utmarg i endring - frå beitemark til rekreativ koloni*.
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Pantheon.
- Tuck, E. (2009). Suspending damage: A letter to communities. *Harvard educational review*, 79(3), 409-427.
- Vars, L. S. (2017). Samene i Norge: Fra fornorsking til forsoning? In N. Brandal, C. A. Døving, & I. T. Plesner (Eds.), *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016*. Cappelen Damm akademisk.
- Verran, H. (2002). A Postcolonial Moment in Science Studies: Alternative Firing Regimes of Environmental Scientists and Aboriginal Landowners. *Social Studies of Science*, 32(5-6), 729-762.

Vedlegg

Webskjema

Intervjuguide

Informasjons- og samtykkeskjema

Godkjenning Sikt

Evaluering av Saemien raerie

Side 1

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Undersøkelse om hvordan medlemmer og observatører i Saemien raerie opplever at rådet fungerer

Hei!

Takk for at du tar deg tid til å svare på denne undersøkelsen. Under følger noen spørsmål om din deltagelse i Saemien raerie, og din opplevelse av hvordan rådet fungerer. Dersom svaralternativene ikke passer for deg, kan du bruke fritekstfeltene til å utdype.

Din rolle og deltagelse i Saemien raerie

Hvilken rolle har du i Saemien raerie? *

- ☐ Medlem
- ☐ Observatør
- ☐ Arranger

Hva slags organisasjon representerer du? *

- ☐ Kulturorganisasjon (senter, forening, menighet)
- ☐ Offentlig forvaltning (kommune, fylke)
- ☐ Politisk organ
- ☐ Reindriftsorganisasjon
- ☐ Undervisningsinstitusjon
- ☐ Annet

Hvor lenge (siden hvilket år) har du vært deltaker i Saemien raerie? *

Marker hvilket år du først var tilknyttet rådet, som medlem eller observatør. Ta med gamle Nord-Trøndelag i beregninga.

Velg ...

Hvor ofte møter du til Saemien raerie? *

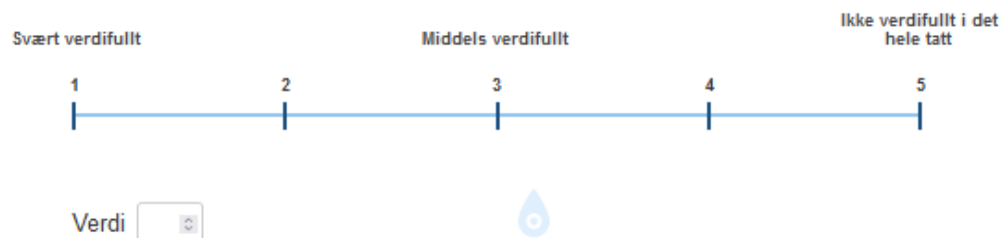
Av de gangene du har vært invitert, hvor ofte vil du anslå at du møter?

- ☐ Hver gang eller nesten hver gang
- ☐ Over halvparten
- ☐ Under halvparten
- ☐ Har ikke møtt på møter

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Verdien av Saemien raerie

Opplever du Saemien raerie som et verdifullt organ? *

Hvilke type(r) saker er viktigst for deg at Saemien raerie tar opp? *

Av de saksfeltene som Saemien raerie pleier å ta opp, hva mener du er de mest relevante/nyttige sakene? (Flere svar mulig)

- ☐ Oppvekst (skole, barnehage, utdanning)
- ☐ Arealspørsmål
- ☐ Næringsspørsmål
- ☐ Kultursaker (inkludert idrett)
- ☐ Språksaker
- ☐ Helse
- ☐ Annet

Kan du trekke fram enkeltsaker du mener det har vært verdifullt at rådet tok opp?

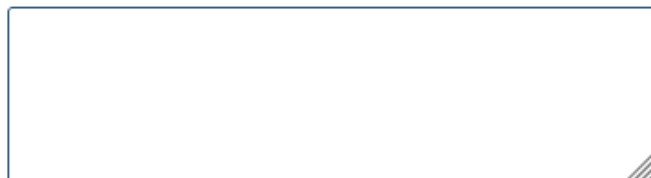
Hva skulle du ønske at Saemien raerie arbeidet mer med? *

Skriv inn to-tre tema du skulle ønske at rådet arbeidet mer med, eller tema som ikke har blitt tatt opp som du skulle ønske ble tatt opp.

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Sammensetningen av rådet

Hvordan ble du invitert/rekruttert til Saemien raerie? *

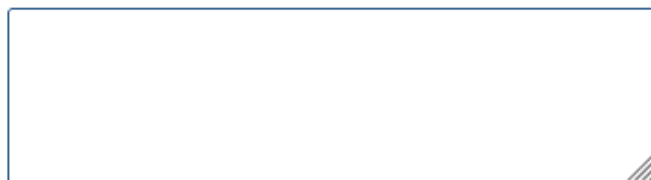
Synes du alle relevante aktører er representert i Saemien raerie? *

Her lurer vi på om du mener det mangler relevante aktører blant medlemmer eller observatører, ikke om hvem som vanligvis stiller på møtene.

- ☐ Ja
- ☐ Noen, men ikke alle
- ☐ Jeg savner mange relevante aktører

Kan du nevne konkrete aktører du mener burde vært invitert, som ikke er medlemmer i dag?

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Noen, men ikke alle» eller «Jeg savner mange relevante aktører» er valgt i spørsmålet «Synes du alle relevante aktører er representert i Saemien raerie?»

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Organisering og gjennomføring av møtene

Er møtene passe ofte? *

- ☐ For ofte
- ☐ Passe ofte
- ☐ For sjelden

Er møtene passe langvarige?

- ☐ For langvarige
- ☐ Passe varighet
- ☐ For korte

Hva har vært din motivasjon til å komme på møter? *

Flere svar mulig.

- ☐ Viktig møteplass for kolleger/bekjente fra det sørsamiske samfunnet
- ☐ Bli orientert om viktige saker
- ☐ Komme med innspill i viktige saker
- ☐ Mulighet til å påvirke politiske vedtak
- ☐ Annet (spesifiser under)
- ☐ Ikke relevant (har ikke stilt på møter)

Spesifiser:

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet (spesifiser under)» er valgt i spørsmålet «Hva har vært din motivasjon til å komme på møter?»

Hva har vært dine grunner til ikke å møte? *

Flere svar mulig.

- ☐ Vanskelig å frigjøre tid til å delta
- ☐ Manglende/for lav kompensasjon for tapt inntekt
- ☐ Manglende/for lav kompensasjon for utgifter
- ☐ Tidspunkt for møtene passer dårlig
- ☐ Ugunstig å reise langt
- ☐ Lav reell påvirkningsmulighet i politiske saker
- ☐ Annet (spesifiser under)
- ☐ Ikke relevant (har vært på de fleste møter)

Spesifiser:

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet (spesifiser under)» er valgt i spørsmålet «Hva har vært dine grunner til ikke å møte?»

Foretrekker du fysisk oppmøte eller digitale møter? *

- ☐ Bare digitalt
- ☐ Bare fysisk
- ☐ Noen digitale møter og noen fysiske (som i 2022)
- ☐ Fysiske møter som hovedregel, med mulighet for digitalt oppmøte

Er det hensyn i din hverdag, jobbsituasjon, årshjul eller annet som du mener burde vært tatt høyde for når møtene blir planlagt?

I hvilken grad opplever du at det politiske/byråkratiske språket på møtene er tilgjengelig/relevant for deg? *

I svært liten grad

I noen grad

I høy grad

Verdi

I hvilken grad opplever du at tolketjenestene fungerer?

Hvis du ikke benytter deg av tolketjenestene (verken norsk-samisk eller samisk-norsk), trenger du ikke å svare på dette spørsmålet.

Fungerer svært
lite godt

Fungerer i noen
grad

Fungerer svært
godt

Verdi

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Din stemme inn i Saemien raerie

I hvilken grad opplever du at interessene du representerer blir ivaretatt gjennom Saemien raerie? *

I svært høy grad I noen grad Ikke i det hele tatt

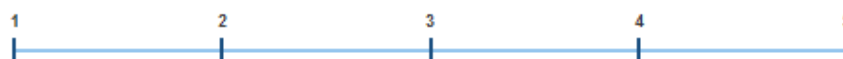

Verdi

I hvor stor grad får du være med å påvirke møteagendaen? *

I svært høy grad I noen grad Ikke i det hele tatt

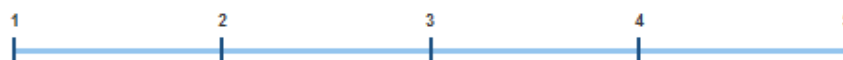

Verdi

Mener du at du burde fått anledning til å påvirke møteagendaen mer enn du gjør? *

Ja, mye mer Det er passe i dag Nei, det er allerede for mye

Verdi

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Din samlede vurdering av hvordan Saemien raerie fungerer

Hva opplever du at du får igjen for å delta i Saemien raerie? *

Hva får Saemien raerie til å fungere? *

Hva er det som gjør at rådet fungerer bra, eller dårlig? Hva kunne fått rådet til å fungere bedre?

Er det noe mer du ønsker å formidle?

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Ønsker du å la deg intervju?

Prosjektgruppa som jobber med å evaluere Saemien raerie ønsker å intervju noen av deltagerne og observatørene i rådet, for å kunne få utfyllende svar på noen av spørsmålene vi har stilt. Intervjuene vil foregå digitalt. Kan vi ta kontakt med deg i løpet av januar for intervju?

☐ Nei

☐ Ja

Hva er din e-postadresse? *

 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Ønsker du å la deg intervju?»

Intervjuguide Samisk koordineringsgruppe

Hva er verdien av å ha ei samisk koordineringsgruppe?

Hvordan jobber koordineringsgruppa for samisk?

Hvor ofte møtes de?

Hvilke saker tar de opp?

Hvordan har det blitt bestemt hvilke seksjoner som skal være med?

Er dette et felt som får den prioriteten du mener det bør ha i fylkeskommunen?

Er det noen utfordringer?

Kunne/burde gruppa jobbet annerledes?

Hvordan er kontakten med samisk råd?

Har dere noen tanker om nytteverdien av samisk råd?

Intervjuguide

- Medlem eller observatør
- Hva slags type organisasjon representerer du
- Hvor ofte har du vært med i SR
-

Verdien av Saemien raerie

- Opplevs Saemien raerie som et nyttig/verdifullt organ?
 - Hva får deg til å si ja/nei
- Er det relevant, i dine øyne?
- Er det nyttig for deg/de interessene du representerer å ha denne typen kontakt med det politiske apparatet/forvaltningsapparatet?
- Tenker du at rådet gagner det sørsamiske samfunnet,
 - På hvilke måter ja/nei
- Viktig møtepunkt? Eller blir behovene for å møtes dekt på andre arenaer?

Saker og agenda

- Er sakene relevante for de interessene du representerer
- Er de relevante for det sørsamiske samfunnet
- Høringspreg – blir det for bredt saksfelt?
- Opplever du at møteagendaen er åpen for innspill
-

Representasjon

- Hva kan være årsaker til at mange velger å ikke møte?
- Hvilke aktører mener du bør være i rådet, ha sterkest tilstedeværelse?

Møtegjennomføring

- Hvordan synes du møtene fungerer?
 - (saker, tolkebruk, møteledelse, annet)
 - Hva kunne fått møtene til å fungere bedre?
- Tar du ordet på møtene dersom du har noe på hjertet?
 - Hva er grunner til å evt ikke ta ordet?
- Opplever du at dine innspill blir hørt?
- Har du inntrykk av at folk tar ordet dersom de har noe på hjertet?
- Møtes Saemien raerie ofte nok/for sjelden/for ofte?

Har du forslag til hvordan møteagendaen kunne bli mer åpen for innspill fra deltagerne?

Vil du delta i evalueringen av Saemien raerie?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et prosjekt hvor formålet er å evaluere Trøndelag fylkeskommunes arbeid med Saemien raerie. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Trøndelag fylkeskommune ønsker å evaluere hvordan Saemen raerie fungerer, og har satt dette oppdraget ut til en gruppe forskere fra Nord universitet og Nordlandsforskning. Formålet er å samle inn informasjon fra deltagerne i rådet om hvordan de opplever at Saemien raerie fungerer, og hva som kan gjøres bedre. Gruppen skal skrive en rapport, som også gir forslag til videre organisering av Saemien raerie.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Nord universitet er ansvarlig for prosjektet, og gjennomfører det i samarbeid med Nordlandsforskning. Trøndelag fylkeskommune er oppdragsgiver.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har tidligere takket ja til å bli kontaktet for intervju, og det er derfor vi tar kontakt med deg. Du er en av seks personer som får denne henvendelsen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi vil kontakte deg for et digitalt intervju på rundt en time. Her vil vi stille spørsmål om dine synspunkter knytta til hvordan Saemien raerie er organisert og fungerer. Vi vil notere underveis i intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Prosjektgruppa består av Asbjørn Kolberg (Nord universitet), Majken Paulsen (Nordlandsforskning) og Ingvill B. Åberg (Nord universitet). Det er kun medlemmene i prosjektgruppa som har tilgang til opplysningene vi noterer. Notatene vil bli kryptert og lagret på Nord universitet sin forskningsserver. Navnelistene vil bli oppbevart et annet sted enn notatene fra intervju.

I rapporten vil du bli anonymisert. Informasjonen du oppgir vil ikke kunne spores tilbake til deg.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i slutten av mars 2023. Etter prosjektslutt vil navnelisten slettes. Anonymisert informasjon fra intervjuene vil kunne bli tatt vare på.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Nord universitet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Nord universitet ved Ingvill B. Åberg, ingvill.b.aberg@nord.no
- Vårt personvernombud Toril Irene Kringen: personvernombud@nord.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Ingvill B. Åberg
Prosjektansvarlig

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- ☐ å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vurdering av behandling av personopplysninger

Skriv ut

17.01.2023

Referansenummer

942287

Vurderingstype

Standard

Dato

17.01.2023

Prosjektittel

Evaluering av Samisk råd for Trøndelag fylkeskommune

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag / Kunst- og kulturfag

Felles behandlingsansvarlige institusjoner

Nordlandsforskning AS

Prosjektansvarlig

Ingvill B. Åberg

Prosjektperiode

01.01.2023 - 31.03.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.03.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Nordlandsforskning AS er felles behandlingsansvarlig institusjon. Vi legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til felles behandlingsansvar, jf. personvernforordningen art. 26.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.)

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!